

Studiestartsstöd 2019

Vi gör studier möjligt.

csn

Studiestartsstöd 2019

Centrala studiestödsnämnden (CSN)

Producent

CSN, Kunskap om studiestödet
851 82 Sundsvall
060-18 60 00

Förfrågningar

Carl-Johan Stolt 0480-44 72 87
carl-johan.stolt@csn.se

Innehåll

Sammanfattning	4
1. Inledning	6
1.1. Uppdraget	6
1.2. De uppgifter som används i rapporten	6
2. Detta är studiestartsstöd	7
2.1. Regelverk.....	7
2.2. Budget för 2019 och 2020, m.m.....	7
3. Studiestartsstödet i siffror	8
3.1. Kommuner och medelstilldelning	8
3.2. Avslag och bifall.....	9
3.3. De studerande	12
3.4. Studierna	14
3.5. Studiemedel före och efter studierna med studiestartsstöd	15
3.6. Avbrott i studierna.....	16
3.7. Vägledning och individuella studieplaner	17
3.8. Uppföljningssamtal	17
4. Kommunernas rekryteringsarbete	18
4.1. Kommungrupperna och den andel dessa använt av budgeten	18
4.2. Kommunernas arbete med att rekrytera personer till studier	20
4.3. Kommunernas syn på rekryteringsarbetet	25
5. Studiestartsstödet rekryterande effekt	32
5.1. Vem är rekryterad av studiestartsstöd?	32
5.2. Rekryteringsförmågan tycks ha minskat	33
5.3. Många får information om studiestartsstöd av familj eller vänner	35
5.4. Studierna har betydelse	36
6. Studiestartsstöd – vad fungerar och vad fungerar inte?	37
6.1. Beslut om budget har hämmat utvecklingen för både 2019 och 2020	37
6.2. Kommunernas samarbete med Arbetsförmedlingen behöver förbättras.....	38
6.3. Ungefär hälften av de studerande rekryteras av studiestartsstöd	38
6.4. Vidare riktlinjer och ett mer generöst synsätt?	39
6.5. De flesta är nöjda och tacksamma – men det finns synpunkter.....	39
6.6. Låg budget för 2020 påverkar antalet som kan rekryteras.....	40
6.7. Coronapandemins betydelse	40
Referenser	41
Bilaga 1 Enkät riktad till kommunerna	42
Bilaga 2 Enkät till studerande med studiestartsstöd	47
Bilaga 3 Sammanfattning av intervjuer med kommuner	52
Bilaga 4 Kommunernas budgetanvändning	59

Sammanfattning

Nästan alla landets kommuner är anslutna

Studiestartsstöd är ett relativt nytt studiestöd som syftar till att öka rekryteringen till studier bland personer med kort utbildning och stort utbildningsbehov för att stärka deras möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden. Stödet ska vara ett redskap som kommunerna kan använda inom ramen för kommunernas befintliga uppdrag att verka för att vuxna deltar i utbildning.

Under 2019 var 285 av Sveriges 290 kommuner anslutna till studiestartsstödet. Totalt fördelades 440 miljoner kronor och av dem användes 76 procent, 335 miljoner kronor. De kommuner som använde störst andel av sin budget var Mörbylånga, Ludvika, Nybro, Malå och Storfors. Räknat i kronor använde Stockholm mest, med 36,9 miljoner kronor. Därefter följde Malmö (16,2 mnkr), Eskilstuna (11,8 mnkr), Göteborg (11,7 mnkr) och Norrköping (10,7 mnkr).

Under 2019 studerade 6 300 personer med studiestartsstöd

Under 2019 var det 6 300 personer som fick studiestartsstöd. Av de studerande var 60 procent kvinnor och 40 procent var män. De studerande är förhållandevis jämnt fördelade mellan olika åldersgrupper. Högst andel, 23 procent, var mellan 30–34 år. Männerna som studerar med studiestartsstöd är i genomsnitt yngre än kvinnorna. Flest studerande var medborgare i Syrien, därefter följde Sverige och Eritrea.

Fler studerande har gymnasieutbildning

Av samtliga studerande under 2019 hade 63 procent högst grundskoleutbildning eller okänd utbildningsbakgrund. Andelen med högst grundskoleutbildning eller med okänd utbildningsbakgrund var 3 procentenheter lägre under 2019 än under 2018. Det har blivit vanligare att personer med gymnasieutbildning söker och får studiestartsstöd, andelen har ökat från 27 procent under 2017 till 37 procent under 2019. Skillnaden i utbildningsbakgrund mellan kvinnor och män är små.

Det är vanligt att studera kurser parallellt på grundskole- och gymnasienivå. Av samtliga studerande med studiestartsstöd var det 59 procent som studerade på grundskolenivå och 76 procent som studerade på gymnasienivå.

Yrkesutbildningar vanligast

Av samtliga studerande var det 53 procent som studerade på en yrkesutbildning under 2019. Under året var det 50 procent av kvinnorna och 57 procent av männen som studerade på en yrkesinriktad utbildning. De vanligaste yrkesutbildningarna var inom områdena vård och omsorg (33 procent av de studerande på en yrkesutbildning), barn

och fritid (24 procent) och restaurang och livsmedel (9 procent). De flesta yrkesutbildningarna är inom bristyrkesområden. Av samtliga studerande med studiestartsstöd läste 47 procent på en bristyrkesutbildning.

Motstridiga besked har hämmat rekryteringsarbetet

De motstridiga beskederna om studiestartsstödet under 2018 och 2019 hämmade enligt flera kommuner utvecklingen för både 2019 och sannolikt även för 2020. Detta ledde enligt våra intervjuer med kommunföreträdare till att en del studerande uppmanades att istället ansöka om studiemedel. En del gjorde troligen det medan andra avstod från att studera i avsaknad av besked. Den sena halveringen av anslaget för 2019 ledde även till att vissa kommuner drog över sina budgetar med mer pengar än de kunde få i den kommande omfördelningen.

Samarbetet med Arbetsförmedlingen behöver förbättras

Arbetslöshetsvillkoret mildrades under 2019 och gjorde rekryteringen enklare. Samtidigt tycks reformeringen av Arbetsförmedlingen på många håll ha motverkat en fungerande samverkan. På en övergripande nivå kan regeländringen och reformeringen anses ha tagit ut varandra. En bättre fungerande samverkan mellan kommunerna och Arbetsförmedlingen är sannolikt nödvändig för att studiestartsstödet ska nå sin fulla potential. Annars finns det risk för att de som börjar studera med studiestartsstöd i större utsträckning är personer som ändå hade börjat studera.

Ungefär hälften är rekryterade av studiestartsstöd

En samlad bedömning tyder på att studiestartsstödet bidrar till att ungefär hälften av de studerande, cirka 3 000 personer under 2019, inte hade börjat studera om de inte hade fått stödet.

Folkhögskolors medverkan ökar antalet kortutbildade

När folkhögskolor medverkar i rekryteringsarbetet är det betydligt vanligare att personer med mycket kort tidigare utbildning börjar studera än i de fall folkhögskolor inte medverkar. Folkhögskolornas medverkan i rekryteringsarbetet är således positiv när det handlar om att hitta kortutbildade och det kan därmed, ur detta perspektiv, finnas skäl att fundera på hur folkhögskolornas roll i rekryteringsarbetet kan stärkas.

Stor potential för studiestartsstödet

I samband med coronapandemin våren 2020 ökar antalet arbetslösa. Kommunerna påtalar att det därför finns en stor potential för studiestartsstödet med många kortutbildade och arbetslösa som är i behov av utbildning. Budgettilldelningen, med 410 miljoner kronor för år 2020, riskerar enligt dessa kommuner att hindra många från att få studiestartsstöd. Det är inte säkert att de väljer att börja studera med studielån.

1. Inledning

1.1. Uppdraget

CSN har fått i uppdrag att analysera utvecklingen av studiestartsstödet. CSN ska särskilt följa upp kommunernas rekryteringsarbete. Uppföljningen ska även omfatta en redogörelse av viktiga erfarenheter när det gäller utnyttjandet och den rekryterande effekten av studiestartsstödet. Den individbaserade statistik som ingår i redovisningen ska vara uppdelad efter kön, om det inte finns särskilda skäl mot detta. Uppdraget ska redovisas till regeringen (Utbildningsdepartementet) senast den 20 maj 2020.

1.2. De uppgifter som används i rapporten

1.2.1. Data från CSN:s handläggningssystem

De uppgifter som redovisas i kapitel 3 Studiestartsstödet i siffror är hämtade från CSN:s handläggningssystem för studiestartsstöd. De uppgifter som används i rapporten finns till största delen tillgängliga i CSN:s datalager för uppföljning och statistik. Dessa uppgifter är alltså registeruppgifter. Uppgifterna är avsedda att ge en överblick över studiestartsstödet 2019.

1.2.2. Kommunernas rekryteringsarbete

Uppgifterna i kapitel 4 Kommunernas rekryteringsarbete är dels hämtade från CSN:s register (på samma sätt som anges ovan), dels från kommunerna genom en enkät. Dessutom har 11 intervjuer genomförts med företrädare för kommuner. Enkätundersökningen beskrivs närmare i bilaga 1 och intervjuundersökningen sammanfattas i bilaga 3.

1.2.3. Studiestartsstödet rekryterande effekt

I kapitel 5 finns uppgifter om studiestartsstödet rekryterande effekt. Dessa har hämtats in dels genom en enkät riktad till studerande, dels genom den enkät riktad till kommunerna som nämns ovan. Enkäten till studerande finns beskriven i bilaga 2.

1.2.4. CSN:s rättsliga arbete och ärendehandläggningen

På olika ställen i rapporten finns information om erfarenheter från CSN:s rättsliga arbete med studiestartsstödet och från CSN:s budgetarbete och ärendehandläggning. Dessa har inhämtats internt på CSN.

2. Detta är studiestartsstöd

2.1. Regelverk

Studiestartsstöd är ett relativt nytt studiestöd som infördes den 1 juli 2017. Stödet syftar till att öka rekryteringen till studier bland personer med kort utbildning och stort utbildningsbehov för att stärka deras möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden.

Stödet ska vara ett redskap som kommunerna kan använda inom ramen för kommunernas befintliga uppdrag att verka för att vuxna deltar i utbildning. Det är dock frivilligt för en kommun att ansluta sig till studiestartsstödet. Om en kommun väljer att använda sig av stödet ska kommunen i nära samarbete med bland annat Arbetsförmedlingen ta fram riktlinjer för hur stödet ska användas. Kommunen fattar beslut om vilka personer som uppfyller vissa av villkoren för stödet och CSN fattar beslut om övriga förutsättningar och betalar ut stödet. Varje kommun som anmält intresse för att använda sig av stödet får en årlig resursram för studiestartsstödet och stödet lämnas i mån av tillgängliga medel. Under 2019 var budgetmedlen sammanlagt 440 miljoner kronor.

Studiestartsstöd lämnas till personer i åldern 25–56 år som har kort tidigare utbildning och ett stort behov av utbildning på grundläggande eller gymnasial nivå för att kunna etablera sig på arbetsmarknaden. Stödet får inte lämnas till den som har fått studiemedel de senaste tre åren. För att få studiestartsstöd måste man ha varit arbetslös och anmäld som arbetssökande hos Arbetsförmedlingen under sex av de senaste tolv månaderna som föregår studiestarten.

Studiestartsstöd kan vid studier på heltid ges i högst 50 veckor och består enbart av bidrag. Den som studerar på heltid kunde under 2019 få studiestartsstöd med 2 208 kronor i veckan och den som har barn kan få tilläggsbidrag.

2.2. Budget för 2019 och 2020, m.m.

Budgeten för studiestartsstöd var 909 miljoner kronor under 2018. I samband med beslut om budget för 2019 minskades anslaget, med relativt kort varsel, till 440 miljoner kronor. Studiestartsstödet skulle sedan avskaffas från och med 2020.

Regeringen kom dock överens med samarbetspartierna om att fortsätta satsningen även under 2020, vilket ledde till att studiestartsstödet fanns med i regeringens budgetproposition med 410 miljoner kronor.

Förfarandet ledde sammantaget till att kommunerna fick ett sent besked om det halverade anslaget för 2019 och att man under 2019 gavs delvis motstridiga besked om fortsättningen för studiestartsstödet under 2020. CSN fattade inte heller några beslut på ansökningar som avsåg 2020 förrän i december 2019, när budgeten för 2020 hade beslutats av riksdagen.

3. Studiestartsstödet i siffror

3.1. Kommuner och medelstildelning

Under 2019 var 285 av Sveriges 290 kommuner anslutna till studiestartsstödet. Totalt fördelades 440 miljoner kronor och av dem användes 76 procent, 335 miljoner kronor¹. Det kan jämföras med år 2018 då 909 miljoner kronor avsattes och 251 miljoner kronor, det vill säga 28 procent, användes. Under 2017 användes 5 procent av de avsatta pengarna.

Av de kommuner som var anslutna under 2019 var det 96 procent, 274 kommuner, som använde något av de medel de tilldelats för 2019.

En kommun som bedömer att de inte kommer att kunna använda alla sina tilldelade medel kan meddela detta till CSN. Kommuner som tror att de kommer att kunna rekrytera fler studerande än budgeten medger, ska också meddela detta till CSN. CSN gör årligen, senast den 31 maj, en omfördelning av medel mellan kommunerna. Precis som vid fördelningen av den årliga budgeten baseras omfördelningen på kommunens andel av antal personer i landet som uppfyller kraven för rätt till studiestartsstöd.

Den genomsnittliga budgetanvändningen för de kommuner som deltog i satsningen var 71 procent, men användningen skiljer sig mellan olika kommuner. De kommuner som använde störst andel av sin budget var Mörbylånga, Ludvika, Nybro, Malå och Storfors.

Tabell 1 De tio kommuner som använde störst andel av sin budget 2019
Andelar i procent

Kommun	Utnyttjad andel av kommunens budget ¹
Mörbylånga	200
Ludvika	181
Nybro	163
Malå	151
Storfors	140
Leksand	137
Hjo	135
Hallstahammar	134
Vadstena	133
Boxholm	133

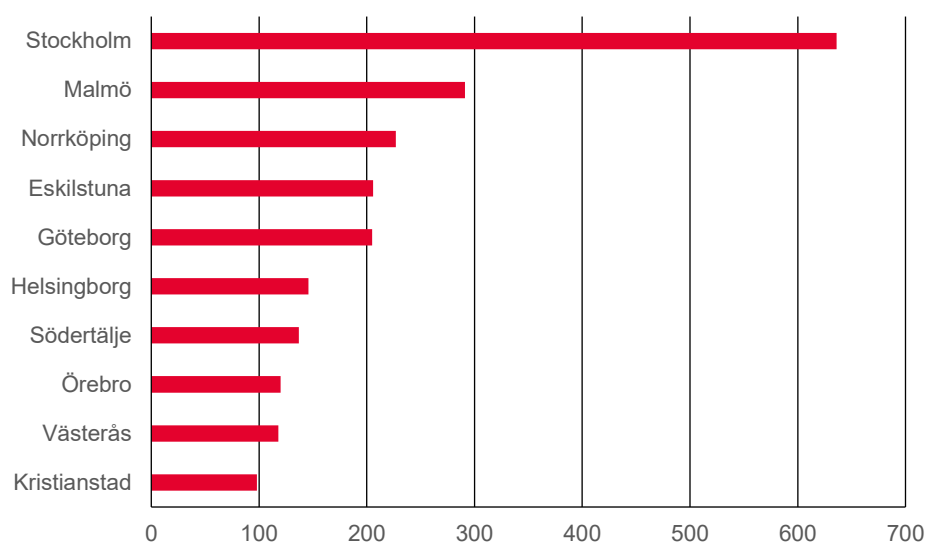
¹ Andelarna överstiger 100 procent om kommunen använt hela sin budget och därefter utnyttjat omfördelat belopp. Ett mindre antal kommuner hade intecknat mer av budgeten än de fick medel för redan vid ingången av året (med anledning av att riksdagen först sent under december 2018 beslutade om halverat anslag för 2019). Dessa fick behålla de medel de intecknat.

¹ 10 miljoner av kommunernas använda budget för 2019 betalades ut under 2018. Därför skiljer sig beloppet mot utbetalt belopp, 325 miljoner kronor, av studiestartsstöd under 2019.

Räknat i kronor använde Stockholm mest, med 36,9 miljoner kronor. Därefter följde Malmö (16,2 mnkr), Eskilstuna (11,8 mnkr), Göteborg (11,7 mnkr), Norrköping (10,7 mnkr) och Helsingborg (8,9 mnkr). Under 2019 var Stockholm även den kommun som hade flest studerande med studiestartsstöd, följt av Malmö.

Under 2019 ökade efterfrågan på medel för studiestartsstödet och 54 kommuner blev tilldelade mer pengar i omfördelningen av budgeten. Det kan jämföras med att åtta kommuner önskade mer pengar under 2018. Under 2019 var det 25 kommuner som avstod en del av sin budget. Stockholm, Eskilstuna, Kristianstad och Sandviken var de kommuner som tilldelades störst summa i omfördelningen, medan Malmö, Järfälla och Lund lämnade ifrån sig mest. Totalt tilldelades drygt 18 miljoner kronor till kommuner med behov av mer pengar. Den ökade efterfrågan på pengar berodde på att kommunernas budget halverades med kort framförhållning, samt på att kommunerna kommit igång i sitt rekryteringsarbete. Av samtliga studerande med studiestartsstöd studerade 10 procent i Stockholm.

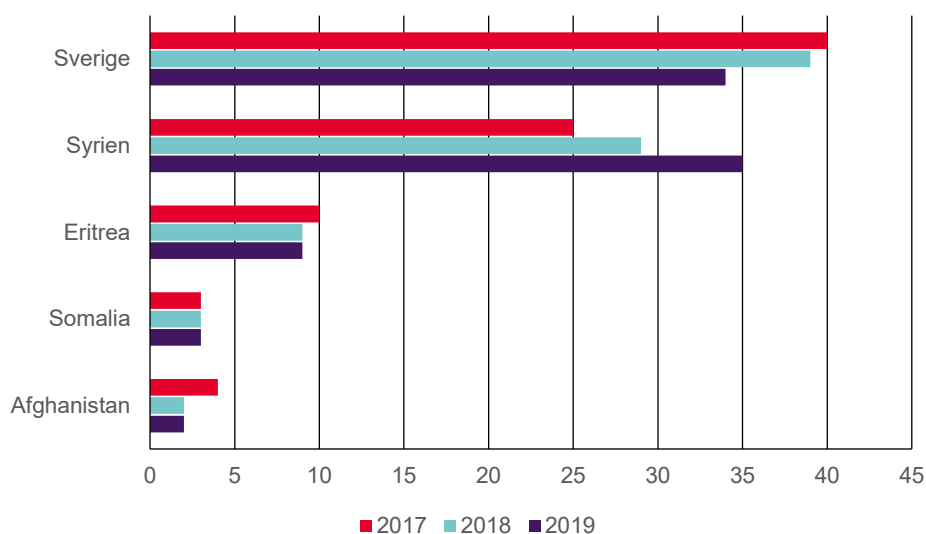
Diagram 1 **Antal studerande med studiestartsstöd 2019**
Fördelade efter de 10 kommuner med flest studerande

3.2. Avslag och bifall

Totalt var det cirka 8 500 personer som ansökte om studiestartsstöd för studier under 2019, vilket är en ökning med 1 700 personer jämfört med 2018. Av de sökande för 2019 var 61 procent kvinnor och 39 procent män. Vidare var 66 procent av de sökande utländska medborgare vid ansökanstillfället. Andelen utländska medborgare ökade med 5 procentenheter jämfört med 2018.

Diagram 2 Ansökningar om studiestartsstöd 2017–2019
Fördelade efter de vanligaste medborgarskapsländerna, andelar i procent

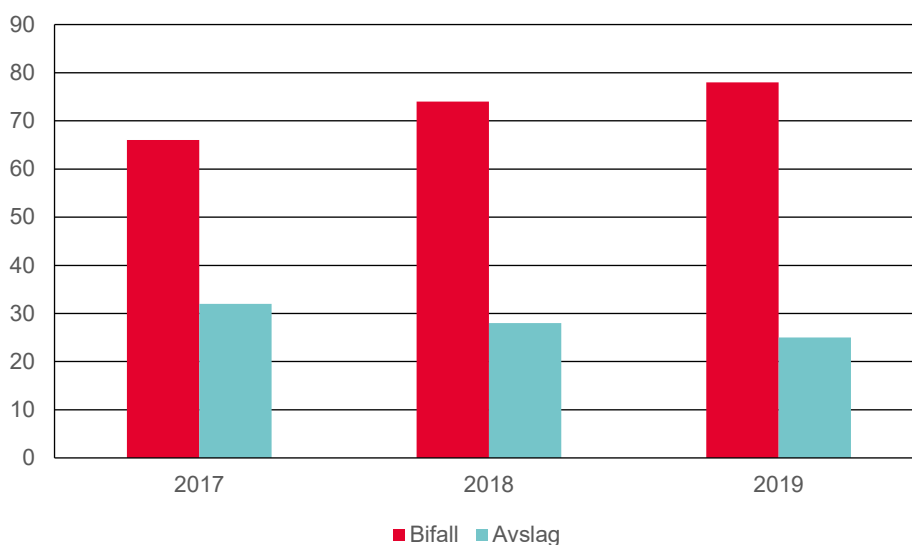
Det vanligaste medborgarskapslandet för sökande av studiestartsstödet 2019 var Syrien. Av samtliga var 35 procent av de sökande var medborgare i Syrien. Det är en ökning med 6 procentenheter jämfört med 2018. Sverige var däremot det vanligaste medborgarskapslandet under 2017 och 2018, med 40 respektive 39 procent av de sökande. Andelen svenska medborgare av de sökande har minskat till 34 procent under 2019.

Åldersfördelningen bland de sökande för studiestartsstöd har varit relativt jämn mellan 2017–2019. Under 2017 var det en större andel sökande i åldern 30–34 år, jämfört med övriga år, och under 2019 var det en större andel sökande i åldern 25–29 år.

Andelen studerande som får bifall på sin ansökan om studiestartsstöd har ökat från 66 till 78 procent mellan 2017 och 2019. Det går att anta att ökningen av andelen bifall beror på att arbetslöshetsvillkoret ändrades i mars 2019 (se nedan). Andelen avslag har minskat från 32 procent under 2017 till 25 procent under 2019.²

² En del personer gjorde flera ansökningar. Summan av andelarna överstiger därför 100 procent.

Diagram 3 Bifall och avslag inom studiestartsstödet 2017–2019
Andelar i procent

Av de personer som ansökte om studiestartsstöd för studier under 2019, var det 6 600 personer som fick bifall på sin ansökan. Bland alla män som ansökte om studiestartsstöd för studier under 2019 var det 80 procent som fick bifall och 23 procent som fick avslag. Bland kvinnorna var det 76 procent som fick bifall och 26 procent som fick avslag på sin ansökan.

Det vanligaste skälet till avslag på ansökan om studiestartsstöd är att personen inte uppfyller arbetslöshetsvillkoret. Under 2019 berodde 43 procent av alla avslagsbeslut på att den sökande inte varit inskriven hos Arbetsförmedlingen under tillräckligt lång tid i anslutning till studiestart. Det är en minskning med 16 procentenheter jämfört med 2018.

Tabell 2 Skäl till avslag på ansökan om studiestartsstöd för studier under 2019
Fördelat på antal och andel i procent

Skäl till avslag	Antal avslag	Andel av totala antalet avslagsbeslut
Uppfyller inte arbetslöshetsvillkoret	984	43
Budget slut, helt eller delvis	246	11
Studiestöd senaste tre åren	202	9
Avslag dubbla stöd, helt eller delvis	143	6
Obetalda avgifter	111	5
Otillräckliga studieresultat	102	4
Övriga skäl ¹	524	23

¹ Övriga skäl inkluderar till exempel avslag på grund av slut på veckor och för låg studietakt.

Andelen av de sökande som får avslag på grund av att de inte uppfyllde arbetslöshetsvillkoret har minskat kraftigt sedan 2017. Den 1 mars 2019 började ett förändrat arbetslöshetsvillkor att gälla. Reglerna var tidigare att sökande skulle ha varit arbetslös på heltid under de senaste sex månaderna i anslutning till studiestarten. I och med

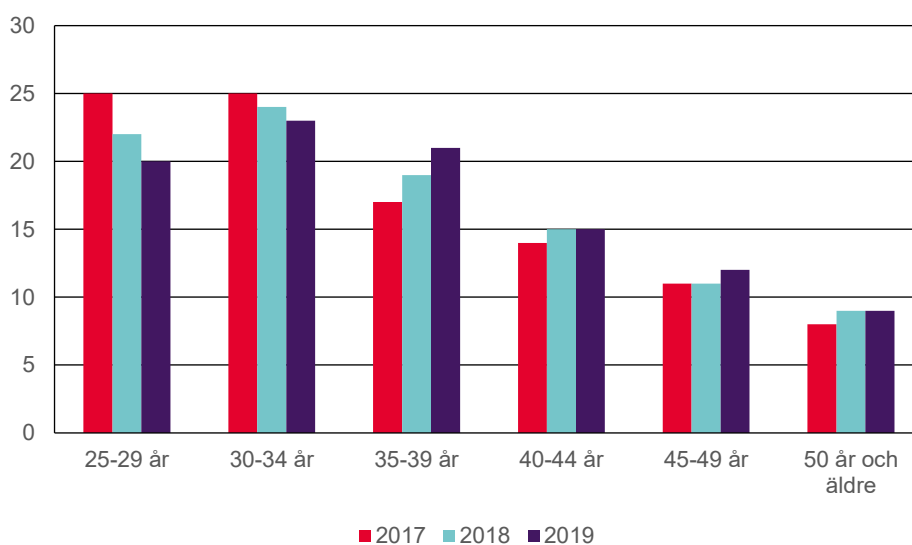
regeländringen ska den sökande istället ha varit arbetslös under sammanlagt minst sex månader, under en period på tolv månader i anslutning till studiernas början. Därför uppfyller fler sökande villkoret för arbetslöshet under 2019 jämfört med tidigare år.

3.3. De studerande

Under 2019 var det 6 300 personer som fick studiestartsstöd utbetalt. Antalet kan jämföras med 4 900 studerande under 2018 och 800 studerande under höstterminen 2017. Antalet studerande med studiestartsstöd fortsätter därmed att öka. Totalt har 8 373 studerande tagit del av studiestartsstödet under åren 2017–2019. Av de studerande under 2019 var 60 procent kvinnor och 40 procent män. Könsfördelningen är därmed lite jämnare än inom studiemedel där 62 procent av de studerande vid komvux var kvinnor och 38 procent var män under 2019. Könsfördelningen inom studiestartsstödet har varit relativt oförändrad sedan 2017.

Totalt betalades det ut 304 miljoner kronor i studiestartsstöd under 2019 och 21 miljoner kronor i tilläggsbidrag till de studerande. I genomsnitt fick varje studerande 48 600 kronor utbetalt i studiestartsstöd (exklusive tilläggsbidrag). Beloppet motsvarar 22 veckors heltidsstudier. Genomsnittligt belopp per studerande skiljer sig inte åt mellan 2018 och 2019.

Diagram 4 Studerande med studiestartsstöd 2017–2019
Fördelade efter ålder, andelar i procent

Under 2017 var det lite vanligare att börja studera i yngre åldrar. Därefter har antalet studerande som är 35–39 år ökat. Det är vanligare att kvinnor studerar med studiestartsstöd i högre åldrar än att män gör det. Männerna är vanligen lite yngre.

De fem vanligaste medborgarskapsländerna bland studerande med studiestartsstöd var Syrien, Sverige, Eritrea, Afghanistan och Somalia.³ Utländska medborgare utgjorde en

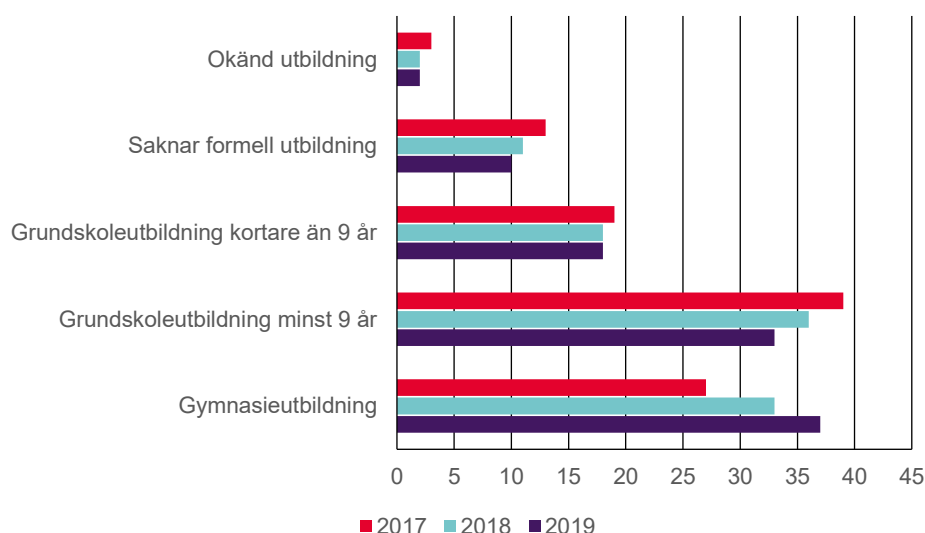
³ 324 personer, 5 procent av de studerande, saknar medborgarskap vid ansökanstillfället, vilket oftast beror på att deras medborgarskap är under utredning hos Skatteverket.

majoritet, 70 procent, av de studerande under 2019. Under 2018 var andelen studerande med utländskt medborgarskap 65 procent.

När den studerande skickar in sin ansökan om studiestartsstöd till CSN lämnar kommunen även in en uppgift om den sökandes utbildningsbakgrund.

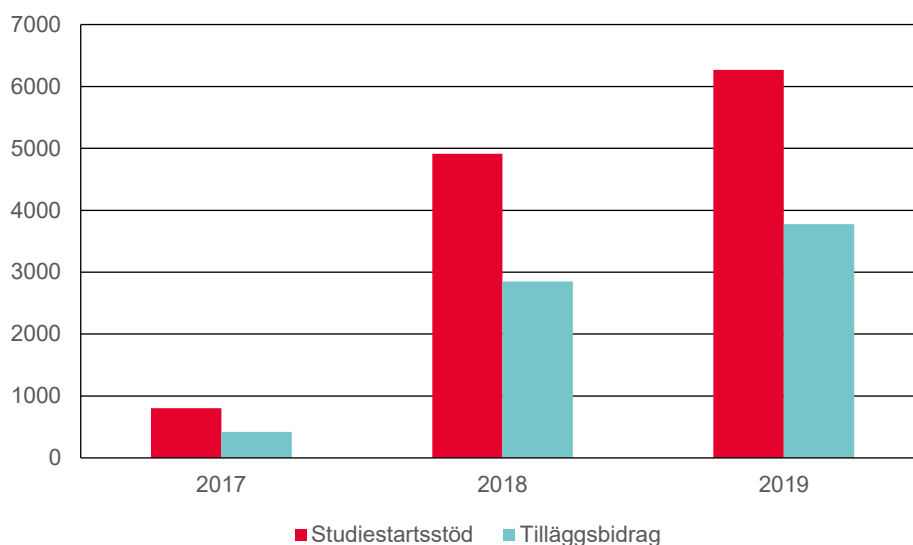
De som studerar med studiestartsstöd ska ha kort tidigare utbildning. Av samtliga studerande under 2019 hade 63 procent högst grundskoleutbildning eller okänd utbildningsbakgrund. Andelen med högst grundskoleutbildning eller okänd utbildningsbakgrund var 3 procentenheter lägre under 2019 jämfört med 2018. Det har därmed blivit vanligare att personer med gymnasieutbildning söker och får studiestartsstöd. Andelen studerande med gymnasieutbildning har ökat från 27 procent under 2017 till 37 procent under 2019. Samtidigt har andelen som saknar en tidigare utbildning minskat från 13 procent under 2017 till 10 procent under 2019.

Diagram 5 Studerande med studiestartsstöd 2017–2019
Fördelade efter utbildningsbakgrund, andelar i procent

Skillnaden i utbildningsbakgrund mellan kvinnor och män är små. Bland kvinnorna var det 63 procent som hade högst grundskoleutbildning eller okänd utbildningsbakgrund under 2019, medan det bland männen var 62 procent. En lite större andel av männen, 38 procent, har gymnasieutbildning jämfört med 37 procent av kvinnorna.

Diagram 6 **Antal studerande med studiestartsstöd 2017–2019**
Fördelade efter antal personer med studiestartsstöd och tilläggsbidrag

Många av de studerande hade barn och kunde därmed få tilläggsbidrag. Av samtliga studerande med studiestartsstöd var det 3 800 personer som även fick tilläggsbidrag under 2019. Det motsvarar 60 procent av de studerande, vilket var en något högre andel än under 2018. Av dem som fick tilläggsbidrag under 2019 var 72 procent kvinnor. Jämfört med dem som studerar med studiemedel är det en stor skillnad på andelen studerande som får tilläggsbidrag. Andelen av samtliga studerande med studiemedel som fick tilläggsbidrag under 2019 var 19 procent. Av dem som studerade på gymnasie- och grundskolenivå var det 27 procent respektive 47 procent som hade tilläggsbidrag.⁴

3.4. Studierna

De flesta som studerar med studiestartsstöd studerar på komvux. Sedan införandet av studiestartsstödet under 2017 har 90 procent av de studerande läst vid komvux och 10 procent vid folkhögskola. Andelen som studerar vid folkhögskola är lägre än andelen med studiemedel som studerar vid folkhögskola, både på grundskole- och på gymnasienivå.

Det var vanligt att studera kurser parallellt på grundskole- och gymnasienivå. Av samtliga studerande med studiestartsstöd var det 59 procent som studerade på grundskolenivå och 76 procent som studerade på gymnasienivå.

⁴ CSN (2020).

Tabell 3 **Antal studerande med studiestartsstöd 2019**
Fördelade efter studienivå¹, omfattning² och kön

Kön	Grundskolenivå		Gymnasienivå	
	Deltid	Heltid	Deltid	Heltid
Kvinnor	455	1 900	583	2 152
Män	239	1 137	368	1 693
Samtliga	694	3 037	951	3 845

¹ En person kan studera både på grundskole- och gymnasienivå.

² En person kan studera på både heltid och deltid.

I samband med ansökan om studiestartsstöd anger kommunen om den studerandes utbildning är en yrkesutbildning. CSN får även in uppgifter om vilket yrkesområde studierna bedrivs inom samt om utbildningen kan anses vara en bristyrkesutbildning. Av samtliga studerande med studiestartsstöd under 2019 var det 53 procent som studerade på en yrkesutbildning. Motsvarande andel under 2018 var 50 procent. Män studerar i högre utsträckning på en yrkesinriktad utbildning. Under 2019 var det 50 procent av kvinnorna och 57 procent av männen som studerade på en yrkesinriktad utbildning.

De vanligaste yrkesutbildningarna var inom områdena vård och omsorg (33 procent av de studerande på en yrkesutbildning), barn och fritid (24 procent) och restaurang och livsmedel (9 procent). De flesta yrkesutbildningarna är inom bristyrkesområden. Av samtliga studerande med studiestartsstöd läste 47 procent på en bristyrkesutbildning under 2019, jämfört med 44 procent under 2018.

3.5. Studiemedel före och efter studierna med studiestartsstöd

Studiestartsstöd är inte avsett för personer som hade kunnat tänka sig att studera med studiemedel. Stödet ska rekrytera personer som inte hade valt att studera om studiemedel varit den enda möjligheten att finansiera studierna. Av den anledningen får studiestartsstöd inte lämnas till den som fått studiemedel inom de tre senaste åren före studierna.

Av samtliga studerande med studiestartsstöd under 2019 var det 13 procent som tidigare, för mer än tre år sedan, haft studiemedel eller rekryteringsbidrag. Under 2018 var det en något större andel, 17 procent, som tidigare haft studiemedel eller rekryteringsbidrag.

Tabell 4 Studerande med studiestartsstöd 2019
Fördelade efter studerande som inte haft och haft studiemedel eller rekryteringsbidrag¹. Antal och andelar i procent.

	Antal	Andel (procent)
Samtliga studerande	6 267	100
Inte haft studiemedel eller rekryteringsbidrag	5 461	87
Haft studiemedel eller rekryteringsbidrag tidigare ²	806	13
- varav på grundskolenivå	371	6
- varav på gymnasienivå	623	10
- varav på eftergymnasial nivå	57	1

¹ Det är 76 personer som har haft rekryteringsbidrag tidigare. En del av dem har även haft studiemedel.

² En person kan ha haft studiemedel eller rekryteringsbidrag för studier på mer än en utbildningsnivå.

Många av dem som fick studiestartsstöd under 2019 studerar fortfarande med stödet. Men 36 procent, 3 000 personer, av dem som studerade med studiestartsstöd under 2017–2019 studerar nu istället med studiemedel. Det kan bero på att veckorna med studiestartsstöd har tagit slut. Det kan också bero på att personen valt att studera något som inte omfattas av rätten till studiestartsstöd, till exempel på eftergymnasial nivå.

Av dem som fått studiemedel utbetalt efter studierna med studiestartsstöd är 61 procent kvinnor. Av dem som studerar vidare med studiemedel studerar 1 200 personer på grundskolenivå, 2 200 personer på gymnasienivå och 230 personer på eftergymnasial nivå.⁵

3.6. Avbrott i studierna

Under 2019 avbröt 5 procent av de studerande, 325 personer, sina studier med studiestartsstöd helt.⁶ Detta är en minskning jämfört med 2018 då 394 personer eller 8 procent av studerande med studiestartsstöd, avbröt sina studier. Andelen för 2019 kan dock komma att öka något eftersom beslut fortfarande kan fattas. Andelen män respektive kvinnor som avbryter sina studier är i princip densamma.

Jämfört med dem som studerade med studiemedel under 2019 är andelen avbrott i studierna densamma. Av dem som hade studiemedel för studier vid komvux under 2019 avbröt 6 procent studierna helt. Av samtliga studerande med studiemedel avbröt 3 procent studierna.⁷

Ett avbrott i studierna behöver inte nödvändigtvis leda till återkrav. Om den studerande har tagit emot en utbetalning utan att inse att den var felaktig saknas grund för återkrav. Av den anledningen är antalet personer med återkrav på grund av avbrott, 231 stycken, färre än det antal personer som fått ett beslut om avbrutet studiestartsstöd. Vanligaste orsaken till återkrav under 2019 var sänkt studieomfattning tätt följt

⁵ En person kan studera på mer än en nivå.

⁶ Här redogörs för dem vars senaste beslut innehåller en textkod för beslutstexter som avser avbrott. Uppgifterna är därför inte fullständiga.

⁷ Uppgifterna är osäkra då antalet studerande som avbryter sina studier baseras på den textkod som finns knuten till beslutet. Sättet att söka fram uppgifterna är dock detsamma för studiemedel som studiestartsstöd.

av avbrott i studierna. Under 2019 har CSN återkrävt 3,8 miljoner kronor från studerande med studiestartsstöd. Under 2018 återkrävdes 3,1 miljoner kronor.⁸

3.7. Vägledning och individuella studieplaner

För den som studerar på grundläggande nivå har kommunen ett ansvar att se till att den studerande erbjuds studie- och yrkesvägledning. En individuell studieplan ska upprättas för alla som studerar på komvux. När en ansökan om studiestartsstöd görs till CSN lämnar kommunen information om att vägledningssamtal har erbjudits och hållits. Kommunen meddelar också om en individuell studieplan har upprättats.⁹

Enligt de inlämnade uppgifterna till CSN har kommunerna erbjudit vägledningssamtal till 94 procent av de studerande under 2019, vilket är en ökning med 1 procentenhet jämfört med 2018. Nästan samtliga dessa har också ett vägledningssamtal. En individuell studieplan har upprättats för 91 av de studerande under 2019, jämfört med 90 procent under 2018.

3.8. Uppföljningssamtal

Syftet med uppföljningssamtal är att ge studerande extra vägledning och stöttning, vilket kan förbättra studieresultaten och öka genomströmningen. Men samtalet är också ett sätt för studie- och yrkesvägledarna att stämma av med den studerande och se att hen bedriver aktiva studier i enlighet med vad som planerats i studieplanen.

Under 2019 har kommunerna rapporterat in till CSN att de haft uppföljningssamtal med nästan 1 700 studerande, vilket motsvarar 27 procent av samtliga studerande. Det är en minskning med 5 procentenheter jämfört med 2018 då nästan 1 600¹⁰ studerande, 32 procent, hade ett uppföljningssamtal. Högst andel, 37 procent, av samtliga uppföljningssamtal hålls med studerande som har en grundskoleutbildning på minst 9 år. Det är vanligast med uppföljningssamtal i storstäder enligt de rapporter som kommunerna har skickat in.

De kommuner vi har intervjuat meddelade att de har kontinuerliga samtal med sina studerande, men att det sällan finns en rutin för uppföljningssamtal och hur detta ska rapporteras. Det är därför troligt att det hålls fler uppföljningssamtal i praktiken än vad kommunerna har rapporterat in till CSN.

⁸ Eftersom återkravsbeslut kan fattas sent är siffran högre än i förra årets rapport.

⁹ En individuell studieplan ska enligt 2 kap. 16 § förordningen (2011:1108) om vuxenutbildning upprättas för alla elever inom komvux.

¹⁰ Siffran stämmer inte med den siffra som rapporterades i föregående rapport om studiestartsstödet, då data tagits fram vid en senare tidpunkt inför denna rapport. Fler uppföljningssamtal rapporteras in löpande.

4. Kommunernas rekryteringsarbete

4.1. Kommungrupperna och den andel dessa använt av budgeten

Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) har en klassificering som delar in landets kommuner i grupper. Den grävsta klassificeringen innebär en indelning i ”mindre städer och landsbygdskommuner”, ”större städer och kommun nära större stad”, samt ”storstäder och kommun nära en storstad”. Denna klassificering används här för de kommuner som deltar i satsningen på studiestartsstöd.

När det gäller andelen som använts av budgeten fördelas kommunerna efter om de under 2019 använde 0–24 procent, 25–49 procent, 50–74 procent, 75–100 procent eller mer än 100 procent av 2019 års budget. Med använda medel menas vad som använts enligt de beslut som fattats för olika individer i kommunen. Med budget avses den budget som kommunen ursprungligen fått.¹¹

Av de 285 kommuner som deltog i studiestartsstödet under 2019 var flest ”mindre städer och landsbygdskommuner”. Dessa fick dela på 115,8 miljoner kronor (26 procent av budgeten). De ”större städerna och kommunerna nära dessa” fick sammanlagt 187,4 miljoner kronor (43 procent). Antalet ”storstäder och storstadsnära kommuner” inskränkte sig till 46 stycken. Dessa hade dock i genomsnitt en budget som var mer än tre gånger så stor som en mindre kommun eller landsbygdskommun. Storstäderna och till dem närliggande kommuner delade på 136,8 miljoner kronor (31 procent).

En kommuns resursram för studiestartsstödet fastställs med utgångspunkt i kommunens andel av antalet personer i landet i åldern 25–56 år som saknar treårig gymnasieutbildning. De ska dessutom ha varit arbetslösa eller deltagit i ett arbetsmarknadspolitiskt program under sammanlagt minst sex av de senaste tolv månaderna.

¹¹ Enligt detta sätt att räkna använde kommunerna 335 mnkr av de 440 miljoner som tilldelades under 2019. En del av pengarna betalades dock ut antingen under 2018 eller 2020, vilket gör att summan avviker något från den summa på 325 mnkr som redovisas i kapitel 3.

Tabell 5 De kommuner som deltog i satsningen på studiestartsstöd 2019
Fördelade efter kommuntyp, total budget mnkr (andel) och genomsnittlig budget

	Antal kommuner	Total budget för kommungruppen, mnkr (procent)	Genomsnittlig budget
Mindre städer och landsbygdskommuner	133	115,8 (26 %)	870 847
Större städer och kommuner nära större stad	106	187,4 (43 %)	1 767 850
Storstäder och storstadsnära kommuner	46	136,8 (31 %)	2 973 590
	285	440 (100 %)	

Antalet kommuner som deltog i satsningen under 2019 fördelas i tabell 6 nedan efter budgetanvändning, det vill säga efter den andel varje kommun använt av sin ursprungliga budget. Kommunerna är relativt jämnt fördelade i de olika intervallen för budgetanvändning. Flest kommuner använde dock mellan 75 och 100 procent av sin budget.

Tabell 6 Antal kommuner som deltog i satsningen på studiestartsstöd 2019
Fördelat efter budgetanvändning

	0-24%	25-49%	50-74%	75-100%	>100%	Samtliga
Antal kommuner	46	45	47	86	61	285

När kommungrupperna fördelas efter sin budgetanvändning visar det sig att ”storstäder och storstadsnära kommuner” skiljer sig lite från de båda övriga grupperna. En lägre andel av storstäderna och de storstadsnära kommunerna – 33 procent – använde mer än 75 procent av sin budget under 2019. Av kommunerna i de båda andra kommungrupperna, mindre respektive större städer, var det cirka 55 procent som använde mer än 75 procent av budgeten.

Tabell 7 Budgetanvändning 2019
Andel kommuner efter andel använt av ursprunglig budget och efter kommuntyp

	0-24 %	25-49 %	50-74 %	75-100 %	>100 %	
Mindre städer och landsbygdskommuner	18	12	14	29	27	100
Större städer och kommuner nära större stad	18	13	15	35	19	100
Storstäder och storstadsnära kommuner	6	33	28	22	11	100

4.2. Kommunernas arbete med att rekrytera personer till studier

4.2.1. Vilka uppgifter används i avsnittet?

Detta avsnitt baseras på uppgifter för 2019 om kommuntyp, kommunernas budgetanvändning och på faktiska uppgifter om de personer som ansökt om studiestartsstöd respektive studerat med studiestartsstöd under året. Uppgifterna används bland annat för att se om vissa kommuner inriktat sin rekrytering på någon eller några studerandegrupper och vad samverkan med andra aktörer betyder för kommunernas uppdrag att rekrytera till studier. I vissa fall görs jämförelser med motsvarande resultat från år 2018.

Enligt uppgifter från Arbetsförmedlingen var det cirka 30 000 personer som i mars 2020 hade varit arbetslösa i mer än sex månader och som var 25 år eller äldre. Siffran är för låg sett till att det räcker med arbetslöshet under sex av de senaste tolv månaderna för att kunna få studiestartsstöd och med anledning av att dessa personer går in i och ut ur arbetslöshet, men kan eventuellt ändå ge en uppfattning om storleken på målgruppen.

Materialet omfattar alla som lämnat in en ansökan om studiestartsstöd för 2019 respektive alla som fått studiestartsstöd utbetalat. Eftersom uppgifterna har tagits fram i februari 2020 kan skillnader i antal och andelar förekomma jämfört med de uppgifter som presenteras i kapitel 3.

4.2.2. Den som samverkar med Arbetsförmedlingen kan få ett positivt utfall

Det går inte att se något mönster för de tre kommungrupperna när det gäller andelen avslag eller bifall som ges till dem som ansöker om studiestartsstöd. Skillnaderna är genomgående små. Däremot finns det en tendens att de kommuner som använt en stor del av sin budget oftare rekryterar personer som får bifall på sin ansökan jämfört med de kommuner som använt en mindre andel av budgeten.

Att samverka med Arbetsförmedlingen innan man går till beslut tycks vara en förhållandevis effektiv strategi för kommunerna. I de ärenden där kommunen samverkade med Arbetsförmedlingen i rekryteringsarbetet fick en högre andel av de sökande bifall, jämfört med den genomsnittliga bifallsandelen. Detta är en förändring jämfört med 2018 då det inte var någon skillnad i andelen bifall och avslag beroende på vilka parter kommunen samverkade med. Detta kan tyda på en mer effektiv och ändamålsenlig samverkan med Arbetsförmedlingen i de fall sådan samverkan förekommer.

En slutsats kan eventuellt vara att en god samverkan mellan Arbetsförmedlingen och kommuner har potential att både hitta studerande med kort utbildning och att kunna identifiera vem som har varit arbetslös och inte.

4.2.3. Jämnast könsfördelning i mindre städer

I detta avsnitt övergår vi till att analysera de personer i vårt underlag som fick studiestartsstöd utbetalat för år 2019.

Av dem som fick studiestartsstöd utbetalat kom 30 procent från en mindre stad eller landsbygdskommun, 43 procent från en större stad eller en kommun nära en större stad och 26 procent kom från en storstad eller storstadsnära kommun. Det innebär att storstäder och storstadsnära kommuner var något underrepresenterade i antal studerande när det gäller att använda studiestartsstödet, i förhållande till budgettilldelningen.

Vidare kom ungefär 75 procent av de som studerade med studiestartsstöd från en kommun som använde minst 75 procent av sin budget och 25 procent av de studerande kom från en kommun som använde högst 74 procent av budgeten.

Den jämnaste könsfördelningen finns bland de studerande som rekryterats till studier i mindre städer och landsbygdskommuner. Av dessa är 57 procent kvinnor och 43 procent män. Mest ojämn är könsfördelningen i större städer och närliggande kommuner med 64 procent kvinnor och 36 procent män.

Tabell 8 Andel som rekryterats till studier med studiestartsstöd
Fördelat efter kommungrupp, procent

		Mindre städer och landsbygds-kommuner	Större städer och kommun nära större stad	Storstäder och storstadsnära kommuner
Kön	Kvinnor	57	64	59
	Män	43	36	41
Ålder	25-29	19	19	20
	30-34	23	23	24
	35-39	22	20	23
	40-44	15	17	14
	45-49	11	13	11
	50-	10	9	9

Könsfördelningen är jämnast i den yngsta åldersgruppen där 52 procent är kvinnor och 48 procent är män. Många förhållandevis unga män tycks alltså ha börjat studera med studiestartsstöd, vilket kan ha att göra med köns- och ålderssammansättningen på dem som nyligen kommit till Sverige. Mot bakgrund av att äldre kvinnor oftare studerar än äldre män är det något förvånande att det är förhållandevis jämställt även bland dem som är 50 år eller äldre där andelen kvinnor är 56 procent och andelen män är 44 procent.

De olika kommuntyperna rekryterar ungefär lika när det gäller ålder på de studerande. Andelen studerande i åldersklassen 25–29 år har minskat något jämfört med den undersökning vi gjorde av 2018 års rekrytering. I gruppen som rekryterats i mindre städer och landsbygdskommuner har andelen minskat med 5 procentenheter till 19 procent.

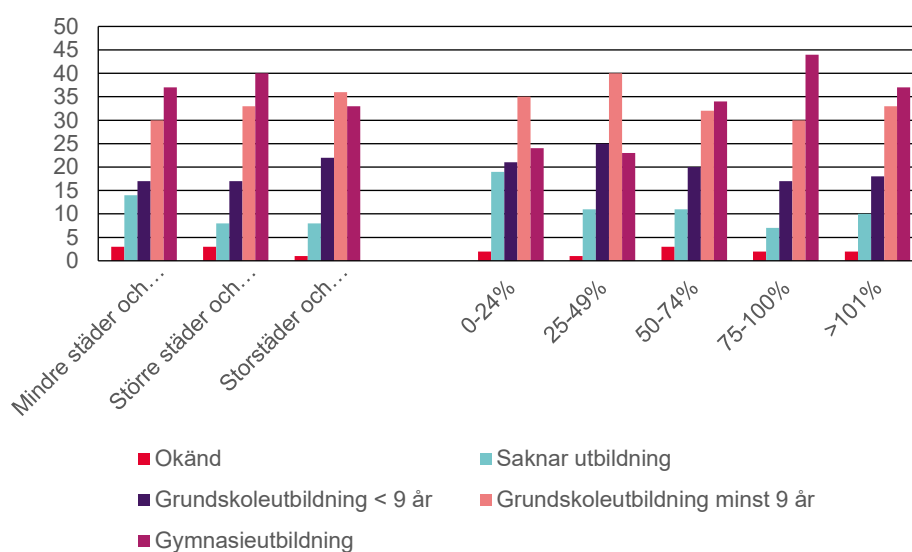
De tre länder med flest rekryterade medborgare är Syrien, Sverige och Eritrea. Storstäder och storstadsnära kommuner rekryterar fler svenska medborgare till

studier, medan mindre städer och landsbygdskommuner rekryterar en betydligt högre andel utländska medborgare. Detta förhållande är oförändrat jämfört med tidigare år.

De tre kommungrupperna rekryterade studerande på ett ganska likartat sätt, sett till de studerandes utbildningsbakgrund.¹² I mindre städer och landsbygdskommuner och större städer och närliggande kommuner var det dock lite vanligare att rekrytera personer som har gymnasieutbildning. Andelen med gymnasieutbildning som rekryterades var 40 procent i större städer och närliggande kommuner, 37 procent i mindre städer och landsbygdskommuner och 33 procent i storstäder och kommuner nära en storstad. I storstäderna var det därmed vanligare att rekrytera personer med någon form av grundskoleutbildning. Denna tendens var liknande i CSN:s förra uppföljning av studiestartsstödet.¹³

De kommuner som använde en stor andel av sin budget rekryterade fler som hade någon gymnasieutbildning till studier med studiestartsstöd än de kommuner som använde en mindre andel av sina pengar. I kommuner som använde mellan 75 och 100 procent av sina medel hade 44 procent av de studerande gymnasieutbildning. Efterhand satsningen på studiestartsstöd har fortsatt tycks de som rekryterar många till studier rekrytera fler personer som har gymnasieutbildning. Uppgifterna tyder på att de kommuner som använde en mindre andel av budgeten var mer restriktiva i att tilldela studiestartsstöd till personer som har gymnasiestudier bakom sig.

Diagram 7 Andel med olika utbildningsbakgrund
Fördelade efter kommungrupp och använd budgetandel i kommunen, procent

4.2.4. Storstäder rekryterar ofta till gymnasiestudier

Den utbildningsbakgrund den studerande har behöver inte stå i direkt samband med den utbildning personen ska studera. En person som har gymnasieutbildning sedan tidigare kan mycket väl studera svenska på grundskolenivå.

¹² Okänd utbildning, saknar utbildning, grundskola kortare än 9 år, grundskola minst 9 år, gymnasieskola.

¹³ CSN (2019).

I storstäder och storstadsnära kommuner rekryterar man oftare personer till utbildning på gymnasienivå och mer sällan personer till studier på grundskolenivå än vad man gör i övriga kommuner.

Tabell 9 Andel studerande på grundskole- respektive gymnasienivå
Fördelat efter de tre kommungrupperna, procent

	Grundskolenivå	Gymnasienivå
Mindre städer och landsbygdskommuner	65	66
Större städer och kommuner nära större stad	64	67
Storstäder och storstadsnära kommuner	48	79

Kommungrupperna rekryterar en ungefär lika stor andel deltids- som heltidsstuderande. Däremot finns det en tendens att de kommuner som använder en stor andel av sin budget rekryterar en högre andel heltidsstuderande än de som använder en lägre andel.

I vårt urval hade 14 procent haft studiemedel någon gång innan de fick studiestartsstöd. Det är en tydlig skillnad mellan de tre kommungrupperna i den andel av de studerande som fått studiemedel mer än tre år innan de började studera med studiestartsstöd. Att de som rekryterar studerande med studiestartsstöd i storstäder och storstadsnära kommuner har rekryterat en betydligt högre andel studerande som har haft studiestöd tidigare hänger samman med att man även har rekryterat en högre andel svenska medborgare. Det är större sannolikhet att en person som är svensk medborgare har haft studiestöd tidigare, jämfört med en utländsk medborgare som relativt nyligen kan antas ha kommit till Sverige.

Tabell 10 Andel studerande som haft studiestöd före respektive efter studierna med studiestartsstöd
Fördelat efter kommungrupp, procent

	Andel med studiestöd för mer än tre år före studierna med studiestartsstöd	Andel med studiemedel efter studierna med studiestartsstöd
Mindre städer och landsbygdskommuner	10 %	41 %
Större städer och kommuner nära större stad	13 %	39 %
Storstäder och storstadsnära kommuner	21 %	23 %

Av dem i vårt urval som hade studiestartsstöd under 2019 var det 35 procent som efter fortsatte att studera med studiemedel. Fler studerande väljer successivt att studera med studiemedel efter de studier de har bedrivit med studiestartsstöd, i takt med att de avslutar studierna. Störst andel studerande som har fortsatt sina studier med studiemedel finns i mindre städer och landsbygdskommuner med 41 procent, vilket kan jämföras med att 23 procent gjort det i storstäderna och till dem närliggande kommuner. Detta kan sannolikt förklaras av att det i storstäderna har tagit längre tid

att komma igång med att rekrytera till studier med studiestartsstöd, samt på arbetsmarknadsläget i de olika kommungrupperna. I en del fall kan det även tyda på att de studerande enbart haft behov av att studera en kortare kurs.

4.2.5. Samverkan betyder inget för budgetanvändningen

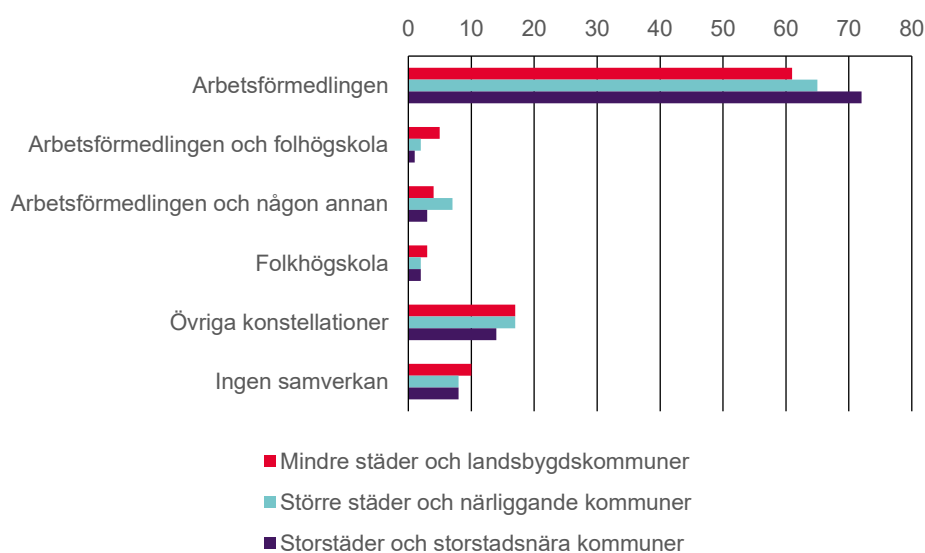
En kommun som väljer att använda studiestartsstödet ska uppmana personer i hemkommunen, som kommunen anser kan antas höra till målgruppen för stödet, att ansöka om stöd. I detta rekryteringsarbete ska kommunen samverka med Arbetsförmedlingen och kan även samverka med andra parter. Samverkan med Arbetsförmedlingen behöver dock inte ske i det enskilda fallet utan kan ske på en övergripande nivå.

Vi har tidigare sett att samverkan med Arbetsförmedlingen ger en högre andel bifallsbeslut jämfört med annan samverkan eller ingen samverkan. Men uppvisar de olika kommungrupperna något mönster i sin samverkan och påverkar samverkan med andra i rekryteringsarbetet även hur mycket av budgeten man använder? Och påverkar samarbetet sammansättningen av studerandegruppen?

I storstäder och storstadsnära kommuner lämnar man i högre utsträckning än övriga kommuner uppgift om att man enbart samarbetar med Arbetsförmedlingen i rekryteringsarbetet.

Samverkan tycks vidare inte ha någon större betydelse för hur mycket av budgeten man använder. Andelen som samverkar med Arbetsförmedlingen vid rekryteringen av en individ är till exempel i princip densamma för kommuner som använder olika stora delar av den budget de har tilldelats.

Diagram 8 Samverkan med andra¹
Fördelat efter kommungrupp, procent

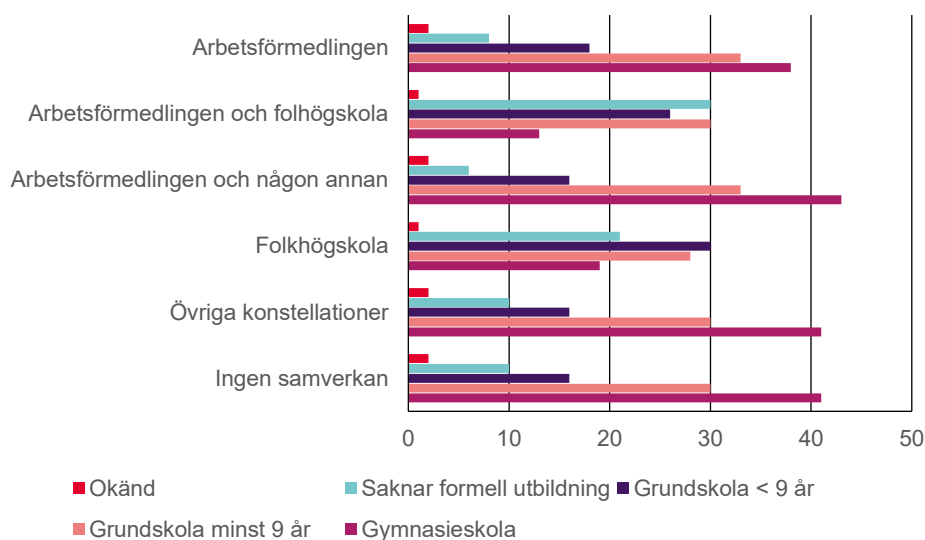
¹ Övriga konstellationer avser oftast samverkan med andra kommuner, men kan även vara samverkan med exempelvis arbetstagar- eller arbetsgivarorganisationer eller med Försäkringskassan.

Den samverkanspart som skiljer sig från andra är folkhögskolor. I de fall kommunen samverkar med en folkhögskola, antingen med både Arbetsförmedlingen och en

folkhögskola eller med enbart en folkhögskola, är andelen kortutbildade högre. Vanligast är då att de som rekryteras saknar utbildning eller bara har någon form av grundskoleutbildning. För övriga samverkansparter är gruppen med gymnasieutbildning störst.

Folkhögskolor medverkar i stort sett enbart i samverkan när den studerande sedermera kommer att studera vid en folkhögskola, vilket tyder på att de som rekryteras till studier vid folkhögskolor ofta har låg utbildning. Detta resultat överensstämmer med CSN:s tidigare uppföljningar av studiestartsstödet.

Diagram 9 Studerandes utbildningsnivå
Fördelat efter samverkanspart, procent

4.3. Kommunernas syn på rekryteringsarbetet

4.3.1. Enkät till, och intervjuer med, kommunerna

Den 30 januari skickades en enkät bestående av maximalt 17 frågor till de 285 kommuner som deltog i satsningen på studiestartsstöd under 2019. Enkäten skickades med e-post.

I ett antal fall samarbetar kommuner och har då ett mindre antal handläggare som hanterar studiestartsstödet för flera kommuner. Dessa samarbeten utreddes på förhand så att en enkät normalt ändå kunde skickas till varje kommun. I ett mindre antal fall skickades dock enkäten till en handläggare som svarat för två kommuner och i ett fall svarade en handläggare för fyra kommuner. Av detta skäl skickades enkäten till 278 kommunhandläggare som representerar alla 285 deltagande kommuner. Enkäten hade, efter att en påminnelse hade skickats, besvarats av 162 kommuner. Det ger en svarsfrekvens på 58 procent. Mer information om enkäten, utskick och svarsfrekvens finns i bilaga 1.

Vi har dessutom genomfört 11 semistrukturerade intervjuer med kommuner. För intervjuundersökningen valdes kommuner med utgångspunkt i kommunens storlek

och kommunens budgetanvändning. En sammanfattning av resultaten från intervjuerna finns i bilaga 3.

4.3.2. Av kommunerna har 80 procent riktlinjer

Enligt 2 § lagen om studiestartsstöd ska en kommun i nära samarbete med Arbetsförmedlingen anta riktlinjer för rekryteringsarbetet, efter att ha inhämtat synpunkter från Försäkringskassan och lokala företrädare för arbetsmarknadens parter och folkbildningen.

Av de 162 kommuner som besvarat enkäten var det 80 procent som sa att de har antagit riktlinjer och 20 procent svarade att de inte har gjort det. Storstäder och storstadsnära kommuner hade i högst utsträckning antagit riktlinjer och mindre städer och landsbygdskommuner hade gjort det i lägst utsträckning.

Av dem som antagit riktlinjer var det 76 procent som hade samarbetat med Arbetsförmedlingen i det arbetet, medan 13 procent inte visste om kommunen hade samarbetat med Arbetsförmedlingen och 11 procent sa att de inte hade samarbetat med Arbetsförmedlingen när riktlinjerna antogs.

Det vanligaste innehållet i riktlinjerna handlar om vilka som ska anses tillhöra målgruppen för studiestartsstöd (96 procent), hur dessa ska prioriteras (68 procent), hur arbetet organiseras i kommunen (54 procent), hur man arbetar med vägledning till studerande med studiestartsstöd (45 procent) och hur rekryteringen ska organiseras i kommunen (40 procent).

De kommuner som svarade att riktlinjerna innehåller information om hur prioriteringen ska gå till bland dem som tillhör målgruppen svarade även på en fråga om hur prioriteringen ska göras enligt riktlinjerna. Överlägset vanligast är att riktlinjerna anger att den som har kortare utbildning ska gå före den som har längre utbildning (94 procent).

Av kommunerna är det 21 procent som svarar att de någon gång har reviderat sina riktlinjer. Vanligast med sådan revidering är det i storstäder och storstadsnära kommuner. Av dessa är det hela 40 procent som svarar att de har reviderat riktlinjerna. Flera anger att revideringen gäller vad som ska avses med ”kort tidigare utbildning” och i ett antal fall har riktlinjerna reviderats för att vidga målgruppen så att fler sökande kan bli aktuella för att få studiestartsstöd.

4.3.3. Brister i samarbetet med Arbetsförmedlingen

Förutom att riktlinjerna för studiestartsstödet ska antas i samarbete med Arbetsförmedlingen ska även rekryteringsarbetet ske i samverkan med Arbetsförmedlingen. Denna samverkan kan ske på övergripande nivå eller i enskilda ärenden.

Av kommunerna anger 57 procent att de samverkar med Arbetsförmedlingen i enskilda ärenden och 30 procent att samverkan sker på övergripande nivå. Många har lämnat fritextsvar som handlar om att det har blivit svårare än tidigare att samarbeta med Arbetsförmedlingen sedan reformeringen av verksamheten. Sådär svarar en kommun.

”Vi har tidigare samverkat med Arbetsförmedlingen men efter deras omorganisation har vi ännu inte funnit några bra arbetsformer.”

På den konkreta frågan om reformeringen av Arbetsförmedlingen har haft någon betydelse för samverkan så svarar 54 procent att den har haft betydelse, 35 procent kan inte bedöma om den har haft någon betydelse och 11 procent svarar att den inte haft någon betydelse. En majoritet upplever därmed att reformeringen av Arbetsförmedlingens har haft betydelse för samverkan. Betydelsen beskrivs nästan alltid som negativ. De allra flesta fritextsvar om detta handlar om att samverkan har försvårats. Här är några exempel.

”Förut hade jag en kontaktperson som jag kunde kontakta om jag ville kolla av en elev, men nu finns det så många olika, inte bundna handläggare. Vilket är en försämring.”

”Tidigare hade vi 3-partssamtal kring varje enskilt ärende. Nu har vi fått info att handläggarna inte kommer att träffa en sökande förrän tidigast efter 12 månader och att de inte känner till de sökande på samma sätt som tidigare.”

”Det tar väldigt lång tid att få återkoppling samt att dom ofta uteblir vid DUA möten.”

”Eleverna får åka 9 mil t/r för att få intyget från sin handläggare. Tidigare tog det max 10 minuter.”

Från de intervjuer vi har genomfört hörs liknande signaler. Här följer tre exempel.

Den första upplever att Arbetsförmedlingen har ”stängt igen”:

”Många har kontakt med arbetsförmedlingen naturligtvis. Så att kunderna kommer (till oss) för att dom vill läsa. Dom kan komma många gånger, framförallt nu när arbetsförmedlingen lite av stängt igen, åtminstone här (...), då kommer dom till oss för att få sätta igång studier och då har vi vägledningssamtal, tittar på studier och har vägledning och ser hur vägarna kan se ut för att snabbats möjligt kanske bli klar med sitt... gamla gymnasialternativ.”

Den andra personen noterar att samverkan har minskat successivt:

”Där har det varit väldigt olika. Det började väldigt bra tycker jag, det var jag och en till från arbetsförmedlingen som samverkade och vi lade upp en struktur om hur skulle jobba med studiestartsödet. Dom skulle rekrytera i första hand och jag tillsammans med handläggaren ansvarade för att informera personerna på arbetsförmedlingen. (...) Det var väl så vi började arbetet och det gick väldigt bra. (...) Sen så vart det lite förändringar inom Arbetsförmedlingen som gjorde att vi inte kunde fortsätta, så samverkan har blivit mindre och mindre för varje termin och men det beror på att dom haft det lite turbulent på Arbetsförmedlingen och samma kontaktperson blev inte kvar som kontaktperson. Nu har jag två kontaktpersoner, men som dom själva uttrycker det har dom väldigt lite resurser. Så vi kör telefon en gång i månaden för att gå igenom om det kommit in några rekryteringar.”

Den tredje personen beskriver samverkan som ett lågintensivt samarbete:

”Samarbetet har varit ett ganska tyst samarbete. Det är mer sökanden som söker upp oss och säger att dom har fått reda på eller information om studiestartsstödet och det kan ju vara från arbetsförmedlingen. Men det är inget jätteaktivt samarbete om man säger så. Lite lågintensivt samarbete.”

Andra parter som kommunerna samarbetar med i rekryteringsarbetet är bland annat andra kommuner (16 procent), arbetsmarknadens parter (14 procent) och folkbildningen (10 procent).

4.3.4. En högre andel än tidigare bedömer att studiestartsstödet bidrar till rekryteringen – men upplevelsen är delad

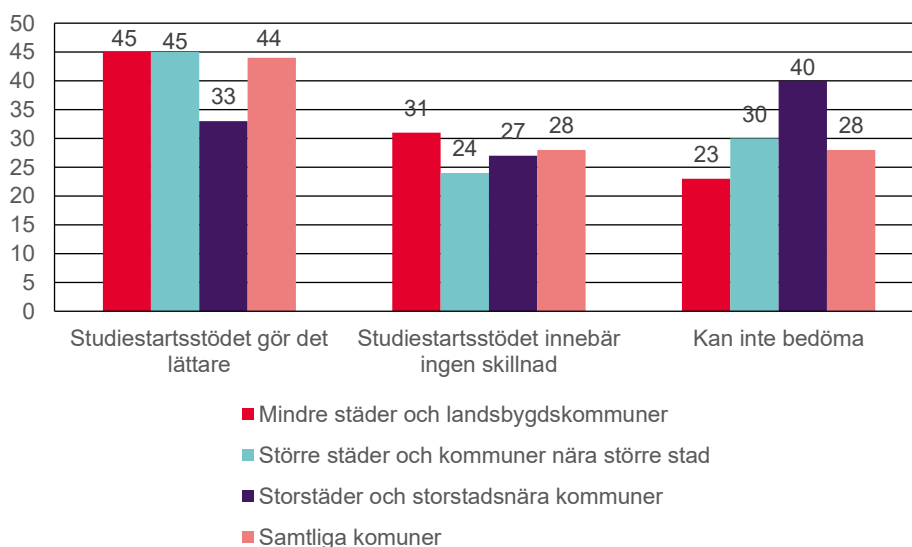
De kommuner som väljer att använda studiestartsstödet ska uppmana personer i hemkommunen, som kommunen anser kan antas höra till målgruppen för stödet och som kommunen bedömer är prioriterade, att ansöka om stöd. De flesta kommuner har någon form av samverkan med Arbetsförmedlingen i rekryteringsarbetet och många anger att den vanligaste vägen för dem som ansöker om studiestartsstöd är att de sökande upptäcks hos Arbetsförmedlingen och sedan, i samförstånd med kommunen, hänvisas till kommunen därifrån.

En del studerande rekryterar kommunen på egen hand, antingen genom att de sökande vänder sig till kommunen (oftast vuxenutbildningen), eller genom intern samverkan med bland annat socialförvaltningen eller med en arbetsmarknadsenhet.

Av de kommuner som svarat på CSN:s enkät är det 66 procent som anger att rekryteringen sker centralt i kommunen och 27 procent anger att den sker decentraliserat, det vill säga ute hos utbildningsanordnare. Att rekryteringen sker samlat på ett centralt ställe i kommunen är vanligare i storstäder och storstadsnära kommuner (82 procent) än i övriga (63 procent).

När det kommer till frågan om vad studiestartsstödet betyder för möjligheten att rekrytera kortutbildade till studier anger 44 procent att studiestartsstödet gör det lättare, 28 procent att det inte innebär någon skillnad och 28 procent kan inte bedöma om studiestartsstödet har någon betydelse.

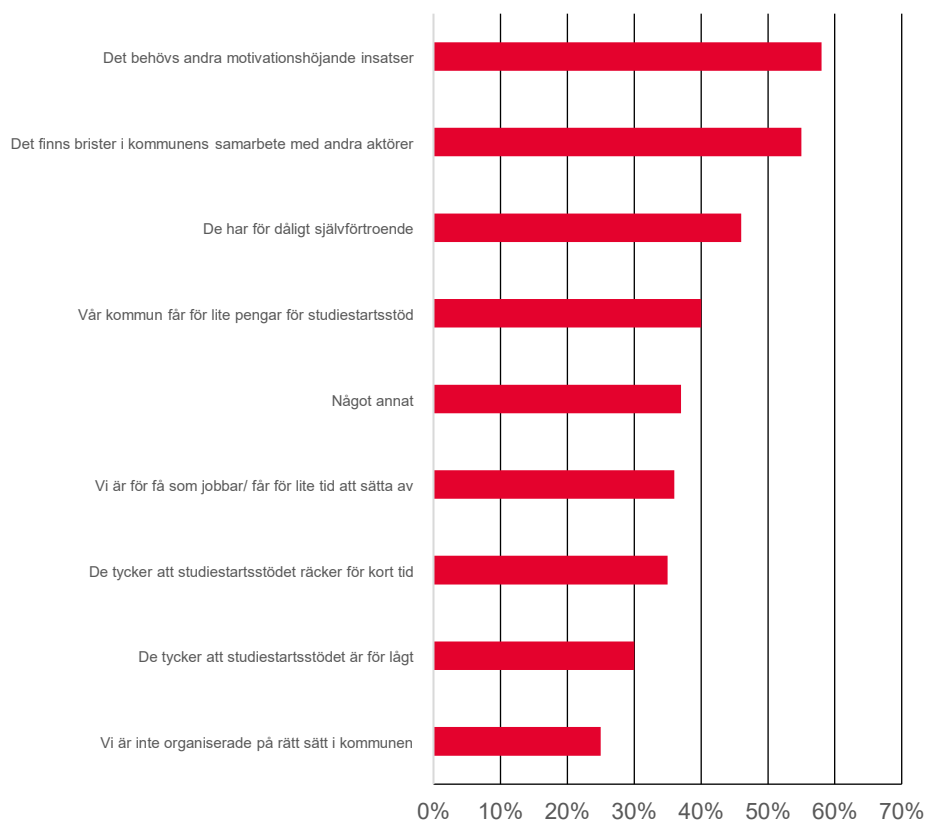
Diagram 10 Svar på frågan: "Hur har studiestartsstödet påverkat möjligheten att rekrytera personer med kort utbildning som står långt från arbetsmarknaden till studier i er kommun?"
Andelar i procent

Motsvarande fråga ställdes till kommunerna i januari 2018. Då var det 35 procent som angav att studiestartsstödet gjorde det lättare att rekrytera personer till studier och 45 procent att det inte gjorde det lättare. Av de svarande angav 20 procent att de inte kunde bedöma.¹⁴ En tolkning av svaren är att fler nu än under 2018 bedömer att studiestartsstödet bidrar till att det går lättare att rekrytera kortutbildade till studier, men samtidigt är det något fler som inte kan svara på frågan. Andelen som anser att studiestartsstödet inte gör någon skillnad har dock minskat.

I enkäten fick kommunerna även bedöma vilka de fem största hindren var för att rekrytera personer till studier med studiestartsstöd. Det hinder som oftast angavs var att det behövs andra motivationshöjande åtgärder för att få målgruppen att börja studera (57 procent). Därefter följde att det finns brister i kommunens samarbete med andra aktörer (55 procent) och att personerna har för dåligt självförtroende för att börja studera (46 procent).

Diagram 11 Svar på frågan: "Vilka är de största hindren för att rekrytera personer som tillhör målgruppen för stödet att börja studera med studiestartsstöd?"
Andelar i procent

Från intervjuerna med kommunföreträdare kommer följande kommentar.

”Jag tycker dom här som har ett sådant stort behov av att ta igen grundläggande eller gymnasiala studier att dom har en chans och bli mer attraktiva på arbetsmarknaden. Kunderna är ju oerhört tacksamma. Och jag förstår också från försörjningsstödet

¹⁴ I 2018 års undersökning var frågan ”Anser du att studiestartsstödet har gjort det lättare att rekrytera personer med kort utbildning och som står långt från arbetsmarknaden till studier?” och svarsalternativen var ”ja”, ”nej” och ”vet ej”.

håll att det är många som har försörjningsstöd en lång period och de är så himla rädda från att gå från det systemet till exempel vanligt studiemedel. Dom är så osäkra på sin egen möjlighet att faktiskt klara studier så att dom inte vågar ta steget ens. Och det här är en faktisk möjlighet.”

En annan fråga gällde hur förändringen av den så kallade sexmånadersregeln för arbetslöshet i mars 2019 föll ut för rekryteringen av personer. Förändringen innebar att en person nu måste vara arbetslös under sex av de senaste tolv månaderna innan studierna påbörjas, jämfört med tidigare sex månader i följd. Avsikten med förändringen var att undvika att personer som haft tillfälliga arbeten, exempelvis under sommaren, ska nekas studiestartsstöd, liksom personer som till exempel varit föräldralediga. Svaren var att 33 procent anser att regeländringen har underlättat rekryteringsarbetet, 42 procent kan inte bedöma förändringens inverkan på arbetet och 25 procent kan inte se att förändringen gjort någon skillnad.

Ett antal kommuner har valt att lämna allmänna synpunkter på studiestartsstödet, dess utformning och på kommunens sätt att bedriva arbetet. Dessa synpunkter fördelar sig mellan personer som är positiva och personer som är negativa till stödet.

Först några kommuner som är negativt inställda till att arbeta med studiestartsstöd eller med de resurser de har fått av kommunen eller staten för att göra det.

”Förstår vitsen med att vi jobbar med rekrytering men absolut inte varför vi jobbar med administreringen av studiestartsstödet.”

”Jag ifrågasätter studiestöd som har syfte att rekrytera grupper som har svårt att komma till studier när ingen resurs finns att föra ut budskapet.”

”Negativt att kommunen ska göra själva ansökan med individen - kommunen blir ’inblandad’ i en individs ’privatekonomi’.”

Sedan finns det de som är kritiska till stödet på grund av att det är för lågt, inte påverkar rekryteringen av lågutbildade i kommunen eller för att det var svårt att ge klara besked under hösten 2019.

”Ersättningsnivån är för låg, det är ofta kostnader för litteratur, resor mm som gör att det blir omkostnader kring studierna. Svårt att veta om individen tillhör AFs målgrupp. Familjer som har försörjningsstöd kan tappa sin ersättning.”

”Vi har få sökande och stödet har haft ringa betydelse för rekryteringen.”

”För låg budget initialt. Om vi nekar personer pga budgeten och sedan ev. får en omfördelning senare i år blir det svårt att motivera för eleverna varför de inte fick studiestartsstöd i mars medan deras kompis fick i november...”

Därutöver finns det kommuner som är negativt inställda på grund av ansökningsförfarandet eller på grund av att man inte samverkar tillräckligt väl med Arbetsförmedlingen.

”Som jag förstått det ska AF vara en aktiv part, det upplever inte jag att de är så rekryteringen blir bristfällig. AF säger bara åt personer att gå till SYV och fråga om studiestartsstödet, kunskapen måste finnas hos AF.”

”För omständligt med ansökningsförfarandet.”

Sedan finns det vägledare som har blivit utsatta för hot eller hotfulla situationer sedan studiestartsstödet infördes.

"Jag som syv utsätts för diverse otrevligheter från personer som kräver att få bidraget, men inte hör till målgruppen. Även Af vill 'bli av med' sina klienter och har försökt pressa och understundom väldigt otrevliga när deras sökande inte passat in på kriterierna. Mycket obehagligheter har jag fått stå ut med i och med att detta bidrag kom."

"Många av våra elever som söker studiestartsstöd har eftergymnasiala eller högskolestudier, vilket gör att de inte tillhör målgruppen för studiestartsstödet, vilket inte accepteras av eleven och detta har flera gånger lett till hotfulla situationer."

Sedan finns det de som är neutrala eller kommer med olika förslag till hur studiestartsstödet skulle kunna utvecklas.

"Vi ser att 6-månadersregeln sätter stora käppar i hur vi borde arbeta. Många som slutar på SFI vill absolut inte ta studielån, men vill gärna fortsätta med grundläggande svenska som andraspråk för att kunna söka andra utbildningar som leder till jobb. Men istället behöver de först vara arbetslösa i 6 månader efter SFI och då tappar de studievanan och backar rätt mycket i språket då de inte pratar svenska utanför skolan. Detta är ett enormt problem då vi har många elever inom SFI som aldrig kommer kunna gå vidare i samhället."

"Borde gå att ge studiestartsstöd till de som idag har arbete, låg utbildning och vill gå vidare. Kanske de skulle ges möjlighet kortare tid, 20 veckor? Tror att det finns en stor grupp där. Rörligheten på arbetsmarknaden skulle då öka och utbildningsnivån skulle höjas."

Och till sist finns det positiva kommentarer kring studiestartsstödet.

"Ett bra verktyg för att stimulera de individer som står långt från arbetsmarknaden."

"En bra möjlighet för de med otillräcklig utbildning att hitta motivation till studier. Tillgängligheten skulle kunna utökas."

"Jättebra möjlighet för många personer som jag hoppas kommer att bli fortlöpande även nästkommande år. Styr upp med Arbetsförmedlingen så de blir mer aktiva med sina inskrivna personer, det borde även ligga i deras intresse att få en del av sina sökande att söka studiestartsstöd. Färre medarbetare på AF har blivit en försämring. Detta gäller även inom KAA, kommunalt aktivitetsansvar."

"Ett förmånligt studiestöd som uppskattas av såväl elever som vägledare."

5. Studiestartsstödet rekryterande effekt

5.1. Vem är rekryterad av studiestartsstöd?

Ett mål för studiestödet är att det ska verka rekryterande för både kvinnor och män och därmed bidra till ett högt deltagande i utbildning. Det ska vidare utjämna skillnader mellan individer och grupper i befolkningen och i och med det bidra till ökad social rättvisa.¹⁵

Om studiestödet, eller i detta fall studiestartsstödet, rekryterar till studier mäts oftast genom att de studerande tillfrågas om de hade påbörjat sina studier även utan det ekonomiska stöd de får eller har fått. Svaren på frågan delas in i ”ja”, ”ja, troligen”, ”nej, troligen inte” och ”nej”, där de två sista svarsalternativen tolkas som att den studerande inte hade påbörjat studierna utan stödet och således är rekryterade av det.¹⁶

Att fråga studerande har givetvis brister. En brist är att det kan vara svårt att i efterhand säga om man hade eller inte hade påbörjat studier utan studiestartsstödet. Frågan är hypotetisk och det är inte uteslutet att en del av dem som svarar ”nej” eller ”nej, troligen inte” hade påbörjat studier ändå, med någon annan finansiering. Likaså är det möjligt att ett antal av dem som svarar att de hade påbörjat studier ändå, inte hade gjort det.

Eftersom en enkätundersökning är osäker har vi frågat oss om det finns andra metoder att fastställa studiestartsstödet rekryterande effekter? En metod kan vara att analysera hur många som studerar med ett visst stöd. Hur många som studerar beror dock på många faktorer: utbildningsbehov, antal personer som antas till utbildning och antal platser, arbetsmarknadsläget, med mera. Antalet studerande ger därför bara en mycket översiktlig bild av ett studiestöds rekryterande förmåga.

En annan metod skulle kunna vara att jämföra dem som studerar med studiestartsstöd med personer som studerar med studiemedel, till exempel vad gäller bakgrund. Det är dock inget som säger att en person som har studiestartsstöd och samma bakgrund som en person som har studiemedel, skulle ha påbörjat studier även utan studiestartsstöd. Olika personer kan ha olika preferenser och göra olika bedömningar av situationen trots att de har samma bakgrund.

Ytterligare ett sätt kan vara att se om de studerande har haft studiemedel tidigare. Att någon har haft studiemedel tidigare, kanske för många år sedan, är dock inte någon garanti för att han eller hon skulle välja att börja studera med studiemedel igen. Det kan tvärtom vara så att en person som har haft studiemedel för länge sedan och vet vad det innebär att studera är mer bestämd i att avstå.

¹⁵ Prop. 1999/2000:10, återgivet i prop. 2019/20:1.

¹⁶ Enkätundersökningen beskrivs i bilaga 2.

En sista möjlighet är att kontrollera söktrycket till en viss utbildning. Givet antalet platser på utbildningen kan det säga något om studiestödets rekryteringsförmåga. Studerande har dock rätt att studera vid komvux och studiestartsstödet är bara ett av de studiestöd som finns tillgängliga. De personer som ska få studiestartsstöd ska dessutom inte själva söka sig till studier utan rekryteras till dem. Det finns därmed inte något ”söktryck” till utbildning som finansieras med studiestartsstöd.

Vi har därmed inte funnit något bättre sätt att mäta ett studiestöds rekryterande effekt än genom att huvudsakligen analysera svaren på frågor. I vår bedömning inrymmer vi dock även utvecklingen av antalet studerande med studiestödet och nyckelpersoners (studie- och yrkesvägledares) bedömningar.

I den enkätundersökning vi har genomfört ställdes frågan ”Om du inte hade kunnat få studiestartsstöd för dina studier, hade du ändå börjat?”. Frågan bör tolkas som att man i så fall hade kunnat börja studera med studiemedel eller med någon annan studiefinansiering, alternativt att man helt hade avstått från studierna om man inte hade fått studiestartsstöd. ”Vad i studiestartsstödet var det som gjorde att du började studera” var en uppföljande fråga. Dessa frågor utgör grunden för vår bedömning av om de som studerar med studiestartsstöd är rekryterade av stödet. Frågorna är dessutom exakt samma som ställdes i motsvarande enkätundersökning hösten 2019.

Oavsett hur vi väljer att formulera frågorna är det viktigt, dels mot bakgrund i osäkerheten i metoden som sådan, dels mot bakgrund av att frågor kan ställas på flera sätt, att inte övertolka resultaten.

I detta avsnitt redogör vi i första hand för svaren på frågorna om studiestartsstödet rekryterande förmåga, men behandlar även några övriga frågor i enkäten.

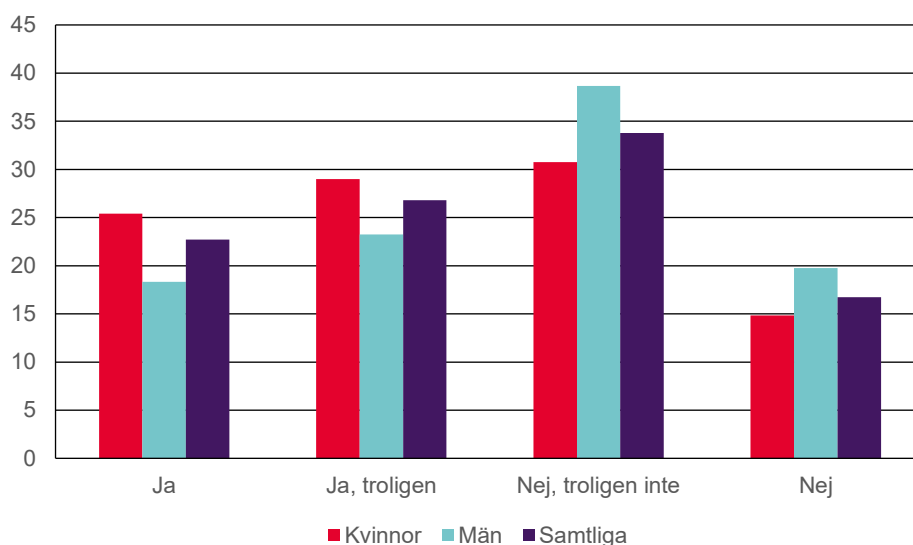
Enkäten skickades ut den 10 februari 2020. Den bestod av maximalt 11 frågor till de 1 346 personer som den 4 februari var beviljade studiestartsstöd under minst fem veckor vårterminen 2020, som fått något av detta utbetalat och som hade lämnat en e-postadress till CSN. Totalt valde 932 personer att besvara enkäten. Svarsfrekvensen var därmed 69 procent. Mer information om enkätundersökningen, felmarginaler och bortfallsanalys med mera finns i bilaga 2.

5.2. Rekryteringsförmågan tycks ha minskat

Lika många av de studerande svarar att de skulle ha börjat studera även om studiestartsstödet inte fanns (50 procent), som det antal studerande som svarar att de *inte* skulle göra det (50 procent). Andelen som anger att de är rekryterade av studiestartsstödet, de som säger att de inte eller troligen inte skulle ha börjat studera, har därmed minskat jämfört med de undersökningsresultat vi redovisade 2019.¹⁷ Då var det 56 procent som svarade att de inte hade börjat studera utan studiestartsstöd, nu är det 50 procent.

¹⁷ CSN (2019).

Diagram 12 Svar på frågan: "Om du inte hade kunnat få studiestartsstöd när du började studera, hade du ändå börjat?"
Fördelat efter kön, andelar i procent

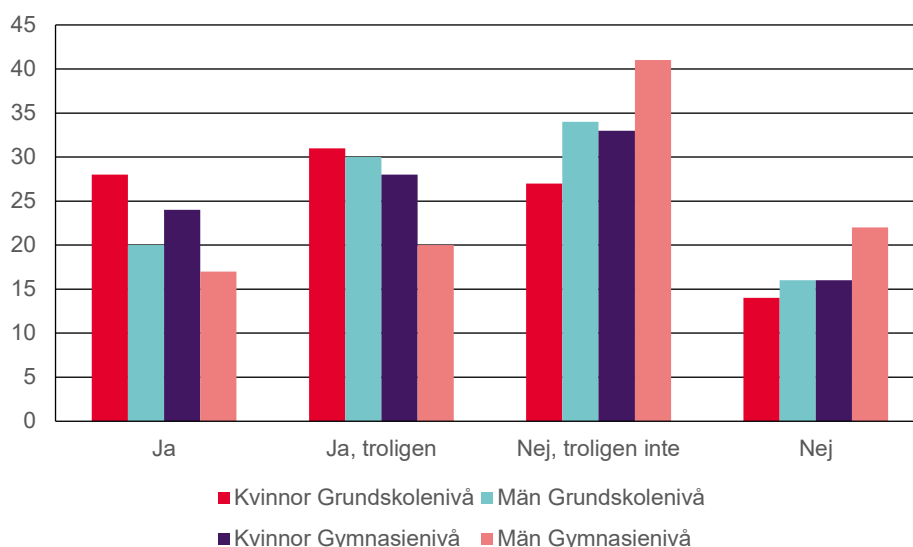

Precis som i undersökningen 2019 är det män som oftare anger att studiestartsstödet får dem att ta steget att börja studera. Av männen är det 59 procent som anger att de inte eller troligen inte hade börjat studera utan studiestartsstöd. Motsvarande andel för kvinnorna är 46 procent. Att män tycks mer rekryterade än kvinnor skiljer sig från vad som gäller bland dem som har studiemedel där förhållandet är det omvända.¹⁸

Det tycks vidare som att de som studerar på gymnasienivå mer sällan skulle ha börjat studera utan studiestartsstöd, jämfört med de som studerar på grundskolenivå. Bland män på gymnasienivå är det 63 procent som inte eller troligen inte hade börjat studera utan studiestartsstöd, jämfört med 49 procent av kvinnorna. Motsvarande andelar på grundskolenivå är 50 respektive 41 procent.

¹⁸ CSN (2018).

Diagram 13 Svar på frågan: "Om du inte hade kunnat få studiestartsstöd när du började studera, hade du ändå börjat?"
Fördelat efter kön och utbildningsnivå, andelar i procent

Äldre rekryteras vidare lite oftare av studiestartsstödet än yngre. De som har gymnasieutbildning sedan tidigare tycks också oftare vara beroende av studiestartsstöd för att börja studera, jämfört med dem som saknar utbildning eller som har utbildning på grundskolenivå. Dessa resultat motsvarar resultaten i CSN:s föregående undersökning av studiestartsstödet, även om andelen som rekryteras har minskat något överlag. Att de som har gymnasieutbildning i högre grad rekryteras av studiestartsstöd skulle kunna ha med alternativa handlingsvägar att göra. De som har kortare utbildning än gymnasial kan ha ett mer uppenbart behov av att studera vidare, medan de som har gymnasieutbildning oftare kan ha en möjlighet att ta sig ut på arbetsmarknaden. Det kan därför vara så att de med gymnasieutbildning behöver starkare ekonomiska incitament för att börja studera.

Det finns två helt dominerande motiv till att börja studera med studiestartsstöd: att man blev rekryterad av Arbetsförmedlingen eller kommunen, vilket anges av 27 procent av de studerande, eller att stödet består av bidrag och inte något lån, som anges av 66 procent. Män anger oftare än kvinnor att de blivit rekryterade till studierna av Arbetsförmedlingen eller kommunen (30 respektive 25 procent). Medan kvinnor oftare än män anger att de började studera eftersom studiestartsstödet består av bidrag men inte lån (68 respektive 65 procent). Personer som saknar formell utbildning eller har okänd utbildning tycks något mer intresserade av att inte behöva låna.

5.3. Många får information om studiestartsstöd av familj eller vänner

Hur får de som börjar studera med studiestartsstöd reda på att det finns ett sådant stöd? Här svarar 36 procent av de studerande att de fick kännedom om studiestartsstödet genom familjen eller en vän. Cirka 30 procent av de studerande fick vetskap om stödet genom Arbetsförmedlingen och 12 procent genom kommunen.

Sammantaget var det alltså 42 procent som fick information genom en av de organisationer som ska rekrytera personer att börja studera med stödet.

5.4. Studierna har betydelse

Eftersom enkäten riktade sig till dem som studerar under våren 2020 var det bara ett fåtal av respondenterna som hade avbrutit eller avslutat studierna. Det kan också vara svårt att skatta värdet av pågående studier. Av de som besvarat enkäten svarade dock 41 procent att studierna stärker deras självförtroende och 38 procent bedömer att studierna kommer att hjälpa dem att få ett arbete. Det är 16 procent som anger att de inte kan bedöma betydelsen av studierna eftersom de pågår.

De allra flesta studerande uttrycker tacksamhet för att de har fått studiestartsstöd. Här följer några typiska kommentarer.

”Det har hjälpt mig så mkt Det var studiestart stöd som jag gjorde så att jag ville studera riktig bra Sen att det är bara bidrag inget lån.”

”Fantastiskt studiemedel för att utbilda sig lite senare i livet och en smidig väg till en anställning om man önskar att bli självförsörjande efter t.ex. en utbrändhet utan att skuldsätta sig upp över öronen.”

”För min del är jag nöjd att studiestartstödet finns. Det underlättar mitt liv och jag behöver inte vara beroende av min man el försörjningsstöd.”

I en del fall förekommer dock förslag till förändringar av studiestartsstödet. Ofta handlar det om de belopp som lämnas eller den tidsrymd om 50 veckor som är den maximala tiden.

”CSN har svåra regler och ni måste tänka på invandrare som inte har utbildning från sitt hemland.”

”Jättebra! Önskar att villkoren blev lite lättare för andra att söka, att fler informeras (fick aldrig ens tips av arbetsförmedlingen, skola, kommun osv om studiestartsstöd). Studiestartsstödet borde erbjudas automatiskt, genom ex. Arbetsförmedlingen efter att rätt kandidater vart inskrivna i en viss tid, eller erbjudas per mail till tidigare studerande.”

”50 veckor är kort, framförallt för de som inte fullföljde gymnasiet i ungdomen.”

”Jag tycker det är för lågt. Det är svårt att få pengarna att räcka till överlevnad, och vi som studerar har höga mål och vill få ett bra jobb. Studerande är en bra väg till att få ett bra jobb som gör nytta för samhället. Vi kämpar och står i. Om studiestartsstödet vore högre, skulle fler börja studera.”

”Jag skulle vilja se att det blir lite mer ’stabilare’. Tidigare hotades bidraget med att försvinna och för mig och många andra är CSN och studiestartsstödet det som gör att vi går vidare och vågar hoppas på att vi klarar av studierna!/.../”

6. Studiestartsstöd – vad fungerar och vad fungerar inte?

6.1. Beslut om budget har hämmat utvecklingen för både 2019 och 2020

Budgeten för studiestartsstöd var 909 miljoner kronor under 2018. Budgeten för 2019 minskades till 440 miljoner kronor och därefter skulle studiestartsstödet avskaffas. Regeringen kom dock överens med samarbetspartierna om att fortsätta satsningen även 2020 då studiestartsstödet tilldelades 410 miljoner kronor.

Att budgeten för 2019 halverades genom ett sent beslut under 2018 ledde till att många kommuner fick mindre medel att röra sig med än de hade planerat. Under det andra halvåret 2018 hade flera kommuner kommit igång med rekryteringsarbetet och redan skickat in ansökningar för 2019. För vissa kommuner innebar minskningen av anslaget att de redan hade utnyttjat hela sitt anslag. Dessa kommuners budgetar blev därför stoppade redan innan år 2019 hann börja.

CSN fick flera samtal från kommunhandläggare som dels ville framföra sitt missnöje med att de inte längre kunde skicka in några studiestartsstödsansökningar och dels ville ha råd om hur de skulle gå tillväga med de personer som var inbokade för att göra en ansökan om studiestartsstöd.

Omfördelningen täckte inte heller behoven. Under den speciella situationen valde CSN att gå ut med en uppmaning till de kommuner som hade mycket av sin budget kvar, att lämna tillbaka eventuella pengar som inte skulle komma att utnyttjas. Totalt lämnades 18,4 miljoner kronor tillbaka som fördelades på de 54 kommuner som hade ansökt om mer pengar. Tilldelningen blev dock begränsad i och med att många hade ansökt om mer pengar än de kunde få.

De motstridiga beskederna om studiestartsstödet under 2018 och 2019 hämmade enligt flera kommuner utvecklingen för både 2019 och sannolikt även för 2020. Detta ledde enligt våra intervjuer med kommunföreträdare till att en del studerande uppmanades att istället ansöka om studiemedel. En del gjorde troligen det medan andra avstod från att studera i avsaknad av besked. Den sena halveringen av anslaget för 2019 ledde även till att vissa kommuner drog över sina budgetar mer än de kunde få i den kommande omfördelningen.

Budgethanteringen gav även CSN vissa bekymmer. Den 1 oktober 2019 stoppade CSN den maskinella hanteringen av studiestartsstödet för att inga ansökningar som avsåg tid för 2020 skulle beviljas. De ärenden som CSN normalt skulle kunna besluta maskinellt söktes varje dag ut och hamnade på en lista som fyra studiestartsstöds-handläggare hanterade dagligen. Först när beslut fattades om budget för 2020 kunde

CSN börja besluta de ansökningar som hade gjorts för det kommande året. Trots en snabb hantering från CSN:s sida så var det många personer som hann påbörja sina studier utan att veta om de kunde finansiera dessa med studiestartsstöd.

6.2. Kommunernas samarbete med Arbetsförmedlingen behöver förbättras

I mars 2019 ändrades den så kallade arbetslöshetsregeln. Den nya innebörden av regeln är att det räcker med att vara arbetslös under sex av de senaste tolv månaderna innan studierna påbörjas. En tredjedel av kommunerna tycker att regeländringen har underlättat för rekryteringsarbetet.

Även om arbetslöshetsvillkoret justerades har kommunernas samverkan med Arbetsförmedlingen försämrats, vilket har försvårat arbetet. Många kommuner vittnar om att det är svårt att få till ett fungerande samarbete med Arbetsförmedlingen eller att Arbetsförmedlingen helt lämnat kommunen. Det har därmed, enligt kommunerna, bland annat blivit svårare att få besked om vilka personer som är aktuella för att kunna få studiestartsstöd. De studerande kan även ha svårt att få information från Arbetsförmedlingen och det kan vara svårt att få tag i olika intyg.

Reformeringen av Arbetsförmedlingen tycks på många håll ha motverkat en fungerande samverkan. På en övergripande nivå kan ändringen av arbetslöshetsvillkoret och reformeringen anses ha tagit ut varandra. En bättre fungerande samverkan mellan kommunerna och Arbetsförmedlingen är sannolikt nödvändig för att studiestartsstödet ska nå sin fulla potential. Annars finns det risk för att de som börjar studera med studiestartsstöd i större utsträckning är personer som ändå hade börjat studera.

6.3. Ungefär hälften av de studerande rekryteras av studiestartsstöd

Hur många, eller hur hög andel av studiestartsstödstagarna, som rekryteras genom studiestartsstödet är svårt att bedöma. Hade en person valt att börja studera ändå, med studiemedel eller med någon annan finansiering, eller hade hen avstått från studier utan studiestartsstödet? Vi använder här studerandeantal, expertbedömningar från studie- och yrkesvägledare och de studerandes egna utsagor för att mäta den rekryterande effekten.

Antalet studerande har ökat sedan 2018. Kommunerna bedömer att stödet är mer rekryterande nu än det var när CSN undersökte saken hösten 2018, men är samtidigt klivna till om stödet är effektivt. En del beskriver stödet i positiva ordalag och menar att det ökar rekryteringen till studier, medan andra anser att dess rekryterande effekt är högst försumbar.

De studerande anger å sin sida att de oftare hade börjat studera även utan studiestartsstödet, jämfört med dem som studerade under 2018. Men de studerande är nästan genomgående mycket positivt inställda till studiestartsstödet. Av de studerande anger hälften att de inte hade börjat studera om de inte hade fått studiestartsstöd. Det är möjligheten att studera med enbart bidrag utan att behöva låna, som lockar flest.

En samlad bedömning tyder på att studiestartsstödet bidrar till att ungefär hälften av de studerande, cirka 3 000 personer under 2019, inte hade börjat studera om de inte hade fått stödet.

Det finns givetvis olika skäl till att personer som tillhör målgruppen för studiestartsstödet inte börjar studera. Kommunhandläggarna framhåller i sina enkätsvar att flest personer hindras från att börja studera eftersom de behöver långvariga motivationshöjande insatser för att våga ta steget.

6.4. Vidare riktlinjer och ett mer generöst synsätt?

I storstäder och storstadsnära kommuner har man svårt att använda hela budgeten, något som tycks lättare i landsbygdskommuner. Ett skäl till detta är givetvis att budgeten i landsbygdskommuner är mindre än den är i storstäder. Men eftersom varje budget ska vara anpassad till varje kommuns behov, kan användningen även tyda på att man i landsbygdskommuner har vidare riktlinjer eller ett allmänt mer generöst synsätt till att ge studiestartsstöd till personer i kommunen. Detta är svårt att belägga, men det finns tecken både från enkäter och från intervjuer som tyder på det. Den revidering av riktlinjerna som genomförts i 21 procent av kommunerna har sannolikt ofta inneburit att målgruppen vidgas så att fler sökande kan bli aktuella för att få studiestartsstöd. En vidgad målgrupp för studiestartsstöd tycks vara vanligare i landsbygdskommuner än i storstadskommuner.

Vidare är det fortsatt så att storstadskommuner oftare rekryterar svenska medborgare än genomsnittligt. Andelen studerande som rekryteras och som har gymnasieutbildning, har ökat. Att denna andel ökar kan ha att göra med att det tycks ske en viss ”självrekrytering” i kommunerna, det vill säga när personer på egen hand skaffar sig information om studiestartsstöd, exempelvis genom familj och vänner, och uppsöker en vägledare med en vilja att få stödet.

När folkhögskolor medverkar i rekryteringsarbetet är det betydligt vanligare att personer med mycket kort tidigare utbildning börjar studera än i de fall folkhögskolor inte medverkar. Folkhögskolornas medverkan i rekryteringsarbetet är således positiv när det handlar om att hitta kortutbildade och det kan, ur detta perspektiv, därmed finnas skäl att fundera på hur folkhögskolornas roll i rekryteringsarbetet kan stärkas.

6.5. De flesta är nöjda och tacksamma – men det finns synpunkter

De allra flesta som studerar med studiestartsstöd är mycket tacksamma över stödet och glada att ha fått chansen att studera med bidrag utan att behöva ta lån.

I en del fall finns det dock invändningar och förbättringsförslag även från de studerande. Det tycks exempelvis vara relativt vanligt att man vill ha mer pengar (högre belopp) och stöd under längre tid.

Många vägledare är också nöjda med studiestartsstödet. I några fall har dessa dock uttryckt att de kan hamna i hotfulla situationer när de nekar någon möjlighet att

ansöka om studiestartsstöd. I en del fall känner man sig också alltför inblandad i de studerandes privatekonomi.

I de intervjuer som har genomförts pekar en kommunföreträdare på att det finns grupper som aldrig passar in i satsningar som studiestartsstödet. En sådan grupp beskrivs vara utländska kvinnor med akademisk utbildning från sitt hemland. Dessa har ofta för dåliga kunskaper i svenska språket för att få ett arbete, men vill inte heller studera svenska med hjälp av lån. De blir därför, enligt kommunföreträdaren, många gånger kvar i ett beroende av försörjningsstöd.

6.6. Låg budget för 2020 påverkar antalet som kan rekryteras

I samband med coronapandemin våren 2020 ökar antalet arbetslösa snabbt. Våra intervjuer med kommunföreträdare skedde i början av denna period. Redan då påtalade flera kommuner att det finns en stor potential för studiestartsstödet med många kortutbildade och arbetslösa som är i behov av utbildning. Dessa kommuner ser ingen brist på kortutbildade som skulle kunna komma i fråga för studiestartsstöd. Budgettilldelningen, med 410 miljoner kronor för år 2020, riskerar enligt dessa kommuner att hindra många från att få studiestartsstöd. Det är långt ifrån säkert att dessa väljer att börja studera med studielån.

6.7. Coronapandemins betydelse

Den pågående coronapandemin innebär att arbetslösheten ökar och att de personer som kan vara aktuella för att studera med studiestartsstöd också ökar. Detta gör stödet än mer relevant än tidigare.

Ett möjligt hinder mot att fler kan rekryteras till studier kan dock vara den tekniska lösning som valts för studiestartsstödet. Denna lösning utgår från lagstiftarens uttalade intentioner att personer som rekryteras till studier ska kunna få både studievägledning och stöd och hjälp med att fylla i relevanta delar av sin ansökan till CSN. Detta ger vägledaren möjlighet att samtidigt både ge ett besked om utbildningsplatsen och ett sannolikt besked om studiestödet. Rent praktiskt fylls ansökan i på kommunens dator, där vägledaren fyller i sina delar (till exempel kommunens beslut) varefter den studerande fyller i en elektronisk ansökan. Ansökan skrivs ut och undertecknas av den sökande och lämnas sedan in till kommunen.

Under pandemin har ett antal kommuner vänt sig till CSN med frågor om hur båda parter ska kunna fylla i och skicka in ansökan till CSN på detta sätt utan att riskera ökad smittspridning. Någon ny teknisk lösning är inte möjlig att ta fram på kort sikt. En sådan skulle kräva att en helt ny lösning med elektronisk identifiering och inloggning för studerande hemifrån. Det är först när kommunen har beslutat att den studerande tillhör målgruppen för stödet, som en ansökan ska lämnas vidare till CSN. Det måste därför också utredas om det är möjligt att hitta tekniska lösningar som innebär att kommunen alltjämt ansvarar för ansökan och för identifikationen av den sökande, fram till dess ansökan lämnas vidare till CSN. Den uppkomna situationen måste därför för närvarande lösas genom rutiner i respektive kommun.

Referenser

CSN (2018). Studerandes sociala och ekonomiska situation 2017. CSN, rapport 2018:3. Dnr 2018- 219-2451.

CSN (2019). Studiestartsstöd. Slutrapport. CSN, rapport 2019:1. Dnr 2018-100-9150.

CSN (2020). Studiestödet 2019. CSN, rapport 2020:5. Dnr ADM/2020:2.

Prop. 1999/2000:10. Sammanhållet studiestöd.

Prop. 2019/20:1. Budgetpropositionen för 2020.

Bilaga 1 Enkät riktad till kommunerna

Den 30 januari 2020 skickades en enkät bestående av maximalt 17 frågor till de 285 kommuner som deltog i satsningen på studiestartsstöd under 2019. Innan utskicket gjordes hade samråd skett med Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) enligt SFS 1982:668.

Enkäten skickades med e-post till en hos CSN registrerad handläggare av studiestartsstöd. I några fall var handläggaren sjukskriven eller ledig och vi skickade då istället enkäten till ansvarig budgetsamordnare eller till en brevlåda för vuxenutbildningen eller studievägledningen i kommunen.

I ett antal fall samarbetar kommuner och har då ett mindre antal handläggare som hanterar studiestartsstödet för flera kommuner. Dessa samarbeten utreddes på förhand så att en enkät normalt ändå kunde skickas till varje kommun. I ett mindre antal fall skickades dock enkäten till en handläggare som svarat för två kommuner och i ett fall svarade en handläggare för fyra kommuner. Av detta skäl skickades enkäten till 278 kommunhandläggare som representerar alla 285 deltagande kommuner.

Svaren på enkäten kopplades när enkätsvaren kom in till den kommun enkäten hade skickats ut till. På så sätt kan de kopplas till kommungrupp respektive budgetanvändning under 2019. Kommungrupperna är tre till antalet ("storstäder och storstadsnära kommuner", "större städer och kommun nära större stad" och "mindre städer/ tätorter och landsbygdskommuner"). Dessa kommungrupper följer SKR:s klassificering.

I samband med utskicket av enkäten meddelade CSN att kommunernas svar inte skulle gå att identifiera i rapporten. Detta gjordes för att höja svarsfrekvensen. Det finns således inte några uppgifter i rapporten om enskilda kommuners svar på frågorna.

Enkäten hade, efter att en påminnelse hade skickats, besvarats av 162 kommuner. Det ger en svarsfrekvens på 58 procent. Sett till de olika kommungrupperna och till användning av budgeten faller svaren som följer.

Tabell A **Antal utskickade enkäter och antal svar**
Fördelat efter kommungrupp

	Antal och andel som fick enkäten	Antal och andel svar
Mindre städer och landsbygdskommuner	127 (46 %)	76 (47 %)
Större städer och kommun nära större stad	105 (38 %)	65 (40 %)
Storstäder och storstadsnära kommuner	46 (16 %)	21 (13 %)

Andelen kommuner som svarade på enkäten följer alltså rimligt kommungruppernas storlek. I sammanhanget är det alltså viktigt att vara medveten om att storstäder och storstadsnära kommuner är underrepresenterade bland dem som svarat på enkäten i förhållande till den andel av budgeten de har haft tillgång till.

Tabell B **Antal utskickade enkäter och antal svar**
Fördelat efter budgetanvändning

	Antal och andel som fick enkäten	Antal och andel svar
0–24 %	43 (16 %)	22 (14 %)
25–49 %	44 (16 %)	24 (15 %)
50–74 %	47 (17 %)	31 (19 %)
75–100 %	82 (30 %)	47 (29 %)
>100 %	62 (22 %)	38 (24 %)

När det gäller budgetanvändning uppvisar svaren från olika kommuner en god överensstämmelse med hur många kommuner som fått enkäten och därmed med hur kommunerna använt sin budget.

Här följer enkäten som den såg ut innan den lades in i IT-systemet.

1. Har er kommun antagit riktlinjer för arbetet med att rekrytera personer till att studera med studiestartsstöd?

- Ja
- Nej -> gå till fråga 8

2. Samarbetade ni med Arbetsförmedlingen när riktlinjerna för rekryteringsarbetet antogs?

- Ja
- Nej
- Vet ej

3. Vilka inhämtade ni synpunkter från innan riktlinjerna för rekryteringsarbetet antogs?

Flera svar kan väljas.

- Inga synpunkter inhämtades
- Försäkringskassan
- Folkbildningen
- Arbetsmarknadens parter
- Andra kommuner
- Någon annan, nämligen...
- Vet ej

4. Vad innehåller era riktlinjer? De handlar om...

Flera svar kan väljas.

- ...hur arbetet med studiestartsstödet organiseras i kommunen
- ...hur vi arbetar med rekryteringen av personer i kommunen
- ...hur vi arbetar med vägledning till dem som rekryteras
- ...vem som tillhör målgruppen för studiestartsstöd
- ...hur de som tillhör målgruppen ska prioriteras -> gå till fråga 5
- ...något annat, nämligen...

5. Vad säger era riktlinjer om vem som bör prioriteras för att kunna få studiestartsstöd?

Flera svar kan väljas.

- Den som har kortare utbildning bör prioriteras framför den som har längre utbildning
- Den som ska studera på grundskolenivå bör prioriteras framför den som ska studera på gymnasienivå
- Den som ska studera på en yrkesutbildning bör prioriteras framför den som ska studera på en teoretisk utbildning
- Den som ska studera på en bristyrkesutbildning bör prioriteras före alla andra studerande
- Något annat, nämligen...

6. Har ni någon gång reviderat riktlinjerna?

- Ja
- Nej -> gå till fråga 8

7. Vad bestod revideringen av?

Beskriv kortfattat.

- Fritextsvar

8. Hur samverkar ni med Arbetsförmedlingen i rekryteringsarbetet?

Flera svar kan väljas.

- Vi samverkar om enskilda ärenden
- Vi samverkar på en övergripande nivå
- Vi samverkar inte -> gå till fråga 11
- På något annat sätt, nämligen...

9. Har er samverkan med Arbetsförmedlingen när det gäller studiestartsstödet påverkats av den pågående reformeringen av Arbetsförmedlingen?

- Ja

- Nej -> gå till fråga 11
- Kan inte bedöma -> gå till fråga 11

10. Beskriv kort hur samverkan om studiestartsstödet har påverkats av Arbetsförmedlingens reformering

- Fritext

11. Samarbetar ni med någon annan än Arbetsförmedlingen i rekryteringsarbetet?

Flera svar kan väljas.

- Nej
- Ja, med Försäkringskassan
- Ja, med folkbildningen
- Ja, med arbetsmarknadens parter
- Ja, med andra kommuner
- Ja, med någon annan, nämligen...

12. Var i kommunen sker arbetet med rekrytering av enskilda till studier med studiestartsstöd?

Flera svar kan väljas.

- Samlat på ett ställe, t.ex. en central studie- och yrkesvägledning
- Utspritt, t.ex. hos lokala studie- och yrkesvägledare hos utbildningsanordnarna
- På något annat sätt, nämligen...

13. Vilka är det största hindren för att rekrytera personer som tillhör målgruppen för stödet att börja studera med studiestartsstöd?

Rangordna de fem viktigaste skälen där 5 är viktigast och 1 är mindre viktigt.

- De har för dåligt självförtroende för att börja studera
- De tycker att studiestartsstödet är för lågt
- Det behövs andra motivationshöjande åtgärder för att de ska börja studera
- De tycker att studiestartsstödet räcker för kort tid
- Vi är inte organiserade på rätt sätt i kommunen
- Vi är för få som jobbar med studiestartsstödet/vi får för lite tid att sätta av
- Det finns brister i kommunens samarbete med andra aktörer
- Vår kommun får för lite pengar för studiestartsstöd
- Något annat, nämligen...

14. Hur har studiestartsstödet påverkat möjligheten att rekrytera personer med kort utbildning och som står långt från arbetsmarknaden till studier i er kommun?

- Studiestartsstödet gör det lättare
- Studiestartsstödet gör det svårare
- Studiestartsstödet innebär ingen skillnad
- Kan inte bedöma.

15. Från och med den 1 mars 2019 gäller att den sökande ska ha varit arbetslös eller deltagit i ett arbetsmarknadspolitiskt program under sammanlagt minst sex månader under en period på tolv månader före ansökningstillfället eller studiernas början för att kunna ta del av studiestartstödet.

Hur påverkade denna regeländring 2019 rekryteringsarbetet till studiestartsstödet i er kommun?

- Det blev lättare att rekrytera
- Påverkade inte möjligheten att rekrytera
- Kan inte bedöma

16. Har er kommun några andra synpunkter om studiestartsstöd ni vill delge oss?

- Fritext

Bilaga 2 Enkät till studerande med studiestartsstöd

Den 10 februari 2020 skickades en enkät bestående av maximalt 11 frågor till de 1 346 personer som den 4 februari var beviljade studiestartsstöd under minst fem veckor vårterminen 2020, som fått något av detta utbetalat och som hade lämnat en e-postadress till CSN. Mottagarna av enkäten fick även ett så kallat förbrev som meddelade att en enkät skulle komma. Förbrevet, som var på svenska, skickades ut med e-post den 6 februari.

Till varje individ lades uppgifter om bostadsort, kön, ålder, tilläggsbidrag, nivå på studierna, utbildningsanordnare (komvux/folkhögskola), studieomfattning, högsta utbildningsnivå, uppgift om lämnad studievägledning, uppgift om individuell studieplan upprättats, yrkesinriktad utbildning, bristyrkesutbildning, yrkesområde, kommun för beviljning av studiestartsstöd och uppgift om använda veckor med studiestöd mer än tre år före studiernas början.

Två påminnelser skickades för enkäten. Den första påminnelsen skickades ut den 14 februari och den andra den 20 februari.

Enkäten kunde besvaras på svenska, engelska, arabiska, tigrinja och dari. Av de 932 personer som besvarade enkäten valde 51 procent att svara på arabiska, 40 procent svarade på svenska, 5 procent svarade på tigrinja, 3 procent valde att svara på dari och 2 procent på engelska. Svarsfrekvensen var därmed 69 procent.

Enkäten skickades inte till 265 personer på grund av att CSN saknade e-postadress till dem, trots att de fått utbetalning av studiestartsstöd under första halvåret 2020.

Antalet inkomna svar följer väl antalet i urvalet som tog emot enkäten när det gäller kön och ålder. Vi har därmed bedömt att det är onödigt att vikta resultaten.

Tabell A **Antal utskickade enkäter och antal svar**
Fördelat efter kön och ålder

		Antal och andel vi saknar e-post till	Antal och andel som fick enkäten	Antal och andel svar
Kön	Kvinnor	201 (76 %)	859 (64 %)	579 (62 %)
	Män	64 (24 %)	487 (36 %)	353 (38 %)
Ålder	25-29	48 (18 %)	259 (19 %)	176 (19 %)
	30-34	62 (23 %)	339 (25 %)	247 (26 %)
	35-39	60 (23 %)	285 (21 %)	200 (22 %)
	40-44	38 (14 %)	217 (16 %)	149 (16 %)
	45-49	35 (13 %)	131 (10 %)	88 (9 %)
	50-	22 (8 %)	115 (8 %)	72 (8 %)

De 265 personer CSN som saknade e-postadress till (16 procent av samtliga som fått studiestartsstöd utbetalat) hade en åldersfördelning som överensstämmer väl med åldersfördelningen hos dem som fick enkäten. Däremot skiljer sig könsfördelningen. Andelen kvinnor är något mer än tio procentenheter högre bland dem som CSN saknar e-post till, jämfört med dem som mottog enkäten och som vi alltså hade e-postadress till. Kvinnor svarar exempelvis att de är mindre rekryterade av studiestartsstödet än män. Om vi beaktar detta kan därmed studiestartsstödet rekryterande förmåga bedömas aningen för högt i rapporten.

För följande tre frågor redovisas punktskattningar och 95-gradiga konfidensintervall (+/-, andelar i procent).

Fråga 2. Hur fick du reda på att det fanns ett studiestartsstöd?

	Arbetsförmedlingen	Kommunen	Folkhögskola	Facket eller min arbetsgivare	Familjen eller en vän	CSN	Jag fick reda på det på annat sätt
Kvinnor	31 (4)	10 (2)	6 (2)	0 (0)	37 (4)	5 (2)	11 (2)
Män	28 (5)	13 (4)	8 (3)	1 (1)	34 (5)	6 (3)	9 (3)
Samtliga	30 (3)	11 (2)	7 (2)	1 (1)	36 (3)	5 (1)	10 (1)

Fråga 5. Om du inte hade kunnat få studiestartsstöd för dina studier, hade du ändå börjat?

	Ja	Ja, troligen	Nej, troligen inte	Nej
Kvinnor	25 (4)	29 (4)	31 (4)	15 (3)
Män	18 (4)	23 (4)	39 (5)	20 (4)
Samtliga	23 (3)	27 (3)	34 (3)	17 (2)

Fråga 6. Vad i studiestartsstödet var det som gjorde att du började studera?

	Arbetsförmedlingen eller kommunen rekryterade mig	Det består av bidrag och inte något lån	Veckorna räknas inte in i antalet studiemedelsveckor	Mina studieresultat behövde inte prövas när jag började	Något annat
Kvinnor	25 (5)	68 (6)	6 (3)	4 (2)	12 (4)
Män	30 (6)	65 (7)	7 (4)	2 (2)	10 (4)
Samtliga	27 (4)	67 (4)	6 (2)	3 (2)	2 (3)

Vi har även gjort en mindre bortfallsanalys där vi har tittat på de som svarade på fråga 5 i enkäten vid första utskicket och de som svarade efter att de fått minst en påminnelse. Hypotesen är att de som svarar efter påminnelser mer liknar dem som inte har svarat alls.

Fråga 5. Om du inte hade kunnat få studiestartsstöd för dina studier, hade du ändå börjat?

	Ja	Ja, troligen	Nej, troligen inte	Nej
Svarat utan påminnelse	22	28	33	17
Svarat efter påminnelse	26	23	36	15

Svaren för dem som svarat efter påminnelse liknar i hög utsträckning de svar som lämnats in av dem som inte fått någon påminnelse men svarat ändå. Av dem som svarat efter påminnelse är det 51 procent som kan anses vara rekryterade av studiestartsstödet, jämfört med 50 procent bland dem som svarat direkt. Denna enkla bortfallsanalys gör således inte att vi behöver se annorlunda på resultaten.

Här följer enkäten som den såg ut innan den lades in i IT-systemet.

1. Studerar du eller har du studerat med studiestartsstöd?

Frågan är obligatorisk då den styr vilken fråga du ska få härnäst.

- Ja
- Nej

2. Hur fick du reda på att det fanns ett studiestartsstöd?

Välj det svarsalternativ som passar bäst.

- Arbetsförmedlingen informerade mig
- Kommunen informerade mig
- En folkhögskola informerade mig
- Facket eller min arbetsgivare informerade mig
- Familjen eller en vän informerade mig
- CSN informerade mig
- Jag fick reda på det på ett annat sätt, nämligen...

3. Vad fick dig att börja studera?

Välj det svarsalternativ som passar bäst.

- Jag behövde utbilda mig
- Det krävdes en utbildning för att få jobb
- Jag blev rekryterad till studierna
- Studiestartsstödet fick mig att börja
- Något annat, nämligen...

4. Vad studerar eller studerade du?

Du kan välja flera svarsalternativ.

- Allmänna grundskolekurser

- Allmänna gymnasiekurser
- Yrkesinriktade kurser
- Något annat, nämligen...

5. Om du inte hade kunnat få studiestartsstöd för dina studier, hade du ändå börjat?

- Ja -> gå till fråga 7
- Ja, troligen -> gå till fråga 7
- Nej, troligen inte
- Nej

6. Vad i studiestartsstödet var det som gjorde att du började studera?

Du kan välja flera svarsalternativ.

- Arbetsförmedlingen eller kommunen rekryterade mig
- Det består enbart av bidrag och inte något lån
- Veckorna med studiestartsstöd räknas inte in i det maximala antalet veckor med studiemedel
- Mina studieresultat behövde inte prövas när jag började
- Något annat, nämligen...

7. Hur har studierna gått?

Välj det svarsalternativ som passar bäst.

- De pågår enligt plan
- De pågår, men jag följer inte planen
- De är slutförda enligt plan
- Jag har slutfört dem, men inte enligt planen
- Jag har avbrutit dem -> gå till fråga 8

8. Vilken var orsaken till att du avbröt dina studier?

Välj det alternativ som passar bäst.

- Jag fick ett arbete
- Studierna var för svåra
- Det gick inte att förena studierna med att ha familj
- Ekonomin tillät inte att jag fortsatte
- Studierna var inte vad jag hade tänkt mig
- Avbrottet hade andra orsaker, nämligen...

9. Vad gör du nu?

Välj det alternativ som passar bäst.

- Studerar
- Arbetar
- Är arbetslös
- Är sjukskriven
- Är föräldraledig
- Något annat...

10. Vad betyder eller betydde studierna för dig?

Du kan välja flera svarsalternativ.

- Utan de studierna hade jag inte kunnat fortsätta studera
- Utan de studierna hade jag inte fått ett arbete
- De har stärkt mitt självförtroende
- De har inte betytt något
- Studierna pågår och jag vet ännu inte vad de kommer att betyda.
- De har betytt något annat, nämligen...

11. Är det något annat du vill passa på att säga om det studiestartsstöd du haft?

- Fritext

Bilaga 3 Sammanfattning av intervjuer med kommuner

Om intervjuundersökningen

Intervjuer genomfördes mellan 24 februari och 13 mars 2020. Intervjuerna tog mellan 30 och 45 minuter. Intervjuerna var semi-strukturerade, dvs. grundfrågorna följdes upp beroende på vad respondenten sa.

Respondenterna informerades om att de var anonyma, samt att intervjun inspelades i vissa fall.

Totalt genomfördes 11 intervjuer. Mot slutet av perioden fick några intervjuer ställas in på grund av coronapandemin.

Urvalet baseras på faktorerna (i) stor/liten befolkning, (ii) nyttjat stödet mycket/litet. Kommunerna grupperades i fyra grupper.

- I. **Stor befolkning:** storstäder och större städer enligt SKR:s kommunindelingsmodell.
- II. **Liten befolkning:** mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner enligt SKR:s definitioner.
- III. **Nyttjat mycket av stödet:** över 100 procent av kvoten beslutat/grundanslag, dvs. förhållandet mellan beslutat belopp och grundanslaget.
- IV. **Nyttjat litet av stödet:** under 25 procent av kvoten beslutat/grundanslag.

Kommunen allt oftare den huvudsakliga aktören

Arbetsförmedlingen och kommunen har redan från starten av studiestartsstödet varit viktiga aktörer och samarbetspartners i rekryteringen av sökande till stödet. Arbetsförmedlingen har spelat en stor roll genom att ett viktigt kriterium för att få studiestartsstöd är att man varit inskriven hos dem och arbetslös under en viss tid innan studiestart. Arbetsförmedlingen har under senare tid reformerats och flera lokalkontor ute i landet har avvecklats.

Organiseringen av studiestartsstödet har förändrats succesivt efter att det initierades 2017. Initialt fick ett redan etablerat nätverk ansvaret för studiestartsstödet i vissa kommuner. Det var ofta personer på Arbetsförmedlingen och i kommunerna, som redan tidigare hade kontakt med varandra, som även fick medverka i att organisera studiestartsstödet.

Reformeringen av Arbetsförmedlingen det senaste året har dock påverkat organiseringen av studiestartsstödet på flertalet platser. En majoritet av de intervjuade kommunrepresentanterna säger att Arbetsförmedlingen numera inte är lika mycket involverade i rekryteringsarbetet som under det första året. Under det första året hade

Arbetsförmedlingar exempelvis stora informationsmöten till presumtiva studerande i vissa kommuner. Handläggare i kommunerna har numera i vissa fall inte någon kontakt med Arbetsförmedlingen då kontoret i deras kommun är avvecklat eller har minskat betydligt i personal. Det senaste året har därför varit turbulent då både Arbetsförmedlingen och vissa kommuner ändrat sin organisation.

Kommunerna är kritiska till reformeringen av Arbetsförmedlingen och att handläggare på kommunen inte längre kan få information om den arbetsökande/studerande är inskriven eller inte. Många av de intervjuade kommunerna säger att man inte får tag på handläggare på Arbetsförmedlingen längre. En kommun säger att deras verksamhet kring studiestartsstödet mer eller mindre helt upphört sedan arbetsförmedlingen avvecklade kontoret i kommunen.

Detta har bland annat inneburit att kontrollen av arbetslöshetsvillkoret inte granskas i lika hög grad nu som tidigare och att Arbetsförmedlingens roll i rekryteringen inte är lika aktiv som tidigare. I stället har studiestartsstödet i flera av kommunerna blivit ”självrekryterande”, det vill säga deltagarna söker sig själva till kommunens utbildningsverksamhet som även administrerar studiestartsstödet. Många kommuner har dock även en egen uppsökande verksamhet för att få tag på sökande till studiestartsstödet.

Riktlinjer och rekrytering av elever i förändring

När det gäller rekrytering av potentiella elever har arbetsformerna alltså förändrats. Det gäller både vem som aktivt rekryterar och kriterierna för målgruppen som förändrats. När Arbetsförmedlingen inte längre rekryterar studerande och kommunens enheter decentraliseras på vissa platser, förändras också förutsättningarna för vilka som kan ingå i målgruppen. Studiestartsstödet riktas enligt lagstiftaren till en speciell grupp som kanske inte är så motiverade att börja studera. Det krävs någon form av uppsökande verksamhet i kombination med informationsinsatser för att lyckas nå rätt målgrupp.

I början hade en kommun ett urvalskriterium som sa att studiestartsstödet inte riktades till de med tidigare akademiska studier, även om de hade utbildats i utlandet eller utbildningen var ganska långt tillbaka i tiden och kanske inte gångbar för den lokala arbetsmarknaden. När det blev uppmärksammat att kommunen skulle få pengar över för studiestartsstödet lättades detta villkor upp något. En kommunföreträdare säger följande:

”Om man ska nå målgruppen så tror jag att man på ett annat sätt måste rekrytera för nu är det lite självrekryterande. För tanken är ju att få dit personer som inte är studiemotiverade, men med ekonomiskt incitament få dom att studera. Dom här som söker nu dom söker själva upp informationen och många har långa studier bakom sig. Vi pratar om sextonåriga utbildningar, och det var inte riktigt den intentionen som detta hade. Men det kanske är lättare i en liten kommun där folk känner varandra (...) men vi har en befolkningsstruktur som kanske är svårjobbad.”

I denna kommun har rutinerna ändrats så att de som är aktuella för studiestartsstödet redan har ansökt till en utbildning och kommit in på denna. Tidigare föll många ifrån, eftersom de inte kom in på sin sökta utbildning. Kriterierna för vem som ska ingå i målgruppen förändras alltså över tid, även om det inte alltid blir formaliserat.

I en annan kommun har man däremot tänkt tvärtom när det gäller rekryteringen. Deras riktlinjer sa först att de kunde ta emot utrikesfödda med utländsk högre utbildning och att dessa kan få studiestartsstöd för att läsa in grundläggande behörighet i Sverige. Nu har de däremot skärpt sina riktlinjer och tar bara in sökande med kort tidigare utländsk utbildning. Det verkar finnas en viss osäkerhet om denna grupp med utländsk högre utbildning om den ska tillhöra studiestartsstödet målgrupp eller inte. Flera kommuner vill att dessa personer ska få ta del av studiestartsstödet, medan andra tolkar lagstiftningen så att det redan nu är möjligt för dem att söka stödet.

I en kommun kontrolleras inte arbetslöshetskriteriet via Arbetsförmedlingen tidigt i processen, i stället är det de sökande som förser handläggarna med information om den sökandes arbetslöshet. Det innebär att man förlitar sig på den sökandes egna uppgifter, men också att man överlåter granskningen av arbetslöshetsvillkoret (och andra formella krav) till CSN när ansökan inkommit.

”Egentligen träffar vi inte dom personerna som det var avsatt för, som är långt ifrån arbetsmarknaden och som är långt från studier. Vi träffar dom först när dom kommit en bra bit. Och jag är på skolan så jag träffar dom först när dom kommer hit. När dom kommit in i studierna.”

En annan kommun, som hade väldigt gott samarbete med Arbetsförmedlingen tidigare, har nu tappat kontrollmöjligheten över arbetslöshetsvillkoret sedan Arbetsförmedlingen avvecklat kontoret i kommunen. De märker att antalet avslag på ansökningar om studiestartsstöd ökat och att de sökande i högre utsträckning inte uppfyller kravet om arbetslöshet.

I en av storkommunerna har en omorganisering gjorts. Studie- och yrkesvägledarna har spridits ut från en i kommunen centralt förlagt enhet, ut till de olika skolorna, vilket medförde att rekryteringsarbetet numera ofta sker i skolorna. I denna kommun har riktlinjerna även justerats något (även formellt), så att de som har sex månaders arbetslöshet räknas till gruppen som har långt till arbetsmarknaden. I vissa kommuner är sex månaders arbetslöshet inte att betrakta som särskilt lång tid, men i större kommuner kan det räknas som lång tid beroende på att arbetstillfällena är goda där. Även högutbildade med lång arbetslöshet, respektive inte gångbar utbildning för den svenska arbetsmarknaden, kan få studiestartsstöd enligt den kommunen.

I en storkommun föreslog en intervjuad att de i den egna kommunen bör arbeta mer med rekrytering och tidigt med motivationsarbete. Men det lär finnas ett hinder, en stor grupp potentiell studerande i kommunen är ”livrädda” för CSN, och särskilt för att ta lån. Studiestartsstödet knyts till CSN, som i sin tur kopplas till studielån, och det sistnämnda skrämmer bort några eventuella sökande.

Från försörjningsstöd till studiestartsstöd

En del av kommunerna ser studiestartsstöd som en fortsättning av försörjningsstödet. De anser att studiestartsstödet är en naturlig fortsättning, eftersom de flesta behöver utveckla sin svenska ytterligare. Handläggare i dessa kommuner betonar dock att det är viktigt att det är godkänt från socialförvaltningen så att de inte mister sina försörjningsmöjligheter i framtiden. En kommun informerar om att de har ett utvecklat samarbete med socialtjänsten och att studie- och yrkesvägledare ibland följer med socialtjänstens personal ut till utsatta bostadsområden, för att informera om möjligheten till studier och studiestöd. Studiestartsstödet kan i detta sammanhang vara en

väg ut ur bidragsberoendet (försörjningsstöd) och ge möjlighet till en utbildning och i förlängningen ett arbete så småningom.

En kommun har till exempel som särskilt krav att den sökande ska ha försörjningsstöd för att vara aktuell för studiestartsstöd. I denna kommun finns erfarenheten att studiestartsstödet kan tjäna som en brygga mellan försörjningsstöd och en komplett utbildning. Det handlar om att överbrygga rädslan för att ta studielån och ett många gånger svagt självförtroende hos den sökande. Studiestartsstödet kan bidra till att tonar ner rädslan för studielån och osäkerheten om att klara studierna. De har kanske misslyckats i skolan eller har problem med svenskan. Att då börja med att ta studielån, som sedan ska återbetalas, är ett stort hinder. En studie- och yrkesvägledare säger:

”Det är många som har svårt att tänka sig att låna pengar, men som kan tänka sig studera. Men många fastnar i försörjningsstödet under lång tid, för dom kan inte tänka sig dom två sakerna (studielån och utbildning). Får man då en tid då man faktiskt ser att man klarar att studera, att man uppnår målen (minskar rädslan för lån och utbildning). Sedan så har man inte lika lång tid kvar av studierna som man behöver låna pengar. Redan från början har vi diskuterat att ”ja om du bara behöver läsa halva svenska grund sedan t.ex. vårdutbildningen, då tar ju det 62 plus 20 veckor. Det räcker inte studiestartsstödet till, men studiestartsstödet kanske kan få finnas med till på slutet, så att man blir behörig till vårdutbildningen och stödet räcker till början av vårdutbildningen”. Och då har man pratat med personen i början om att ”börjar du nu på vårdutbildningen så vet du att pengarna tar slut här, dom pengarna finns inte mer, då får du låna till resten. Sedan är det jobb och då har du en utbildning”. Och då känns det inte så svårt. Då har dom kommit så pass långt med studiestartsstödet att det inte känns så farligt då det inte är så långt kvar att bli färdig.”

En likartad bild ges från en handläggare från en annan kommun där studiestartsstödet, försörjningsstöd och rädslan för lån och studier betonas:

”(...) jag tycker det är jättebra. Jag tycker dom här som har ett sådant stort behov av att ta igen grundläggande eller gymnasiala studier att dom har en chans och bli mer attraktiva på arbetsmarknaden. Kunderna är ju oerhört tacksamma. Och jag förstår också från försörjningsstödet håll att det är många som har försörjningsstöd en lång period och de är så himla rädda från att gå från det systemet till exempel vanligt studiemedel. Dom är så osäkra på sin egen möjlighet att faktiskt klara studier så att dom inte vägar ta steget ens. Och det här är en faktisk möjlighet.”

En annan studie- och yrkesvägledare betonar att informationen till potentiella sökande inte handlar om att ”sälja in” studiemedel, utan snarare att vara tydlig med att studiemedlen utgörs av en bidragsdel och en lånedel, där lånedelen alltid ska betalas tillbaka. Men, säger denna person, studiestartsstödet kan vara en viktig faktor som gör tröskeln till studier mindre. Stödet kan förmå lågutbildade med liten studievana eller tidigare svårigheter med studier att försöka uppta studierna igen. Att det är ett bidrag istället för lån gör också skillnad.

Studiestartsstödet är en naturlig fortsättning efter etableringsersättning

I en storkommun är de som har etableringsersättning en grupp som studiestartsstödet kan nyttjas till när det förstnämnda tar slut. Även många mindre kommuner informerar om att majoriteten av deras studerande med studiestartsstöd kommer direkt från etableringen. En kommun förklarar sitt urval så här:

”Vi har främst fokuserat på lågutbildade från etableringen för att de är i störst behov av utbildning för att komma ut i arbetslivet. Många av dem är utrikesfödda och har kort tidigare utbildning.”

Men sedan Arbetsförmedlingen avvecklat lokalkontor på mindre orter har dessa kommuner nu svårt att nå personer som kan vara aktuella för studiestartsstöd. Samarbetet med Arbetsförmedlingen existerar knappt eller inte alls längre.

Ändringen inom arbetslöshetsvillkoret underlättar

Flertalet av de intervjuade menar att regeländringen kring arbetslöshetsvillkoret från mars 2019 medfört stor skillnad. Någon menade att det främst var en fråga för Arbetsförmedlingen. En representant från en storkommun menar att det är en jättestor skillnad. Ungdomar, men även vuxna, går fram och tillbaka i jobb. Regeländringen ger därför möjligheten att prova på yrken och arbeta under en kortare period, men att de ändå sedan kan söka studiestartsstöd och uppfylla arbetslöshetsvillkoret. Möjligheten att ta jobb och komma tillbaka till studier har varit en stor fördel, menar man i ett flertal kommuner.

Det finns också andra intervjuade som menar att regeländringen inte fått någon effekt. Åtminstone inte att antalet studerande ökat. De kommuner som svarat att ändringen inte gett någon effekt är de kommuner som får sina sökande direkt från etableringsersättningen.

Sent budgetbeslut inför 2020 försvårar planeringen

Inför 2020 var det osäkert om studiestartsstödet skulle finnas kvar och ett beslut om budgeten kom därför väldigt sent under hösten 2019. Kommunerna hoppades på att stödet skulle finnas kvar men kunde inte skicka in ansökningar om studiestartsstöd förrän beslutet om fortsättning var taget. En konsekvens av att beslutet kom sent var att många kommuner behövde tänka om i sin planering och många kommuner upplever att det blev ryckigt i planering och rekrytering.

En kommun meddelar att eftersom läget med studiestartsstödet var osäkert fick de studerande istället ansöka om studiemedel.

”Det har påverkat helt klart. Vi hade sökande under hösten som vi inte kunde skicka in en ansökan för. De började istället studera med studiemedel och kunde sen inte söka för studiestartsstödet. Det blev en del sura miner på grund av det. Så det har varit oturligt på så sätt.”

En annan handläggare i en annan kommun upplever att det sena beslutet hindrade handläggarna för studiestartsstödet att upparbeta en relation till den potentielle studiestödstagaren. Som noterats ovan är många i denna grupp rädda för att ta studielån och när personalen inte kan ge tydlig information om studiestartsstödet får det som konsekvens att personen blir rädd och väljer i stället det trygga alternativet att fortsätta med arbetsförmedlingens aktiviteter och inte studera.

Uppföljningssamtal genomförs ibland, men registreras sällan

Flertalet kommuner menar att de inte har någon systematisk uppföljning, däremot kan lärare och studie- och yrkesvägledare genomföra den uppgiften utan att den har rutinerats. De flesta kommuner menar på att de har kontinuerliga uppföljningssamtal, men att de inte har någon rutin kring det. Uppföljningssamtal ska rapporteras in till

CSN, men i och med att kommunerna ofta inte ser samtalen som officiella uppföljningssamtal är det förmodligen ett stort mörkertal kring hur många uppföljningsamtal som hålls.

Kommunerna kommer att nyttja sin tilldelade budget i större utsträckning än tidigare

En kommun berättar att det lär finnas så många lågutbildade att det inte är något problem att rekrytera potentiella elever. Detta var också förklaringen till att man nyttjat den tilldelade potten plus ytterligare medel. En bidragande faktor var att kriterierna för att ingå i målgruppen var enligt egen utsago generösa.

Många kommuner har upparbetat en tydlig rutin och ett framgångsrikt rekryteringsarbete sedan studiestartsstödet kom under 2017. De flesta kommuner tycker därför det är tråkigt att budgeten minimeras då de har en stor grupp med potentiella sökande för studiestartsstödet.

De kommuner som numera saknar att samarbete med Arbetsförmedlingen upplever att de kommer ha svårt att utnyttja sin budget, då de har svårt att hitta och rekrytera sökande till studiestartsstödet.

Har arbetet med studiestartsstödet varit framgångsrikt hos kommunerna?

Som nämnts ovan nyttjar i vissa fall kommunerna inte alla resurser man blivit tilldelade. Det beror många gånger på hur studiestartsstödet organiserats. Likaså kan man se att flera kommuner påtalar brister som uppstår i möjligheterna att se vilka som är berättigade till stöd efter Arbetsförmedlingens reformering och nedläggningar av kontor. Om rekryteringen bygger på ”självrekrytering” finns risk att de som var den ursprungliga målgruppen inte alls berörs. De som blir rekryterade är de som redan är motiverade och borde istället i många fall hänvisas till det ordinarie studiemedelsystemet. Om kriterierna för att få stödet är generösa samtidigt som underlaget är stort underlättar detta rekryteringen.

Kommunernas sätt att hantera studiestartsstödet

Det finns ett lärande moment i detta att vad som karakteriserar prioriterade grupper i praktiken justeras i efterhand för att passa arbetsmarknadssituationen i kommunen. När man ser att det blir pengar över kommer frågan om man bör vidga kriterierna så att fler kan få del av stödet. Som vi tidigare nämnt har flera kommuner ändrat sin målgrupp så att de som är ”inne” i kommunens verksamheter (skolor, andra stödåtgärder) kan rekryteras. Exempelvis att de som är intresserade av studier söker sig till kommunens skolor för att sedan rekryteras där. Eller som i en storkommun, rekrytera möjliga studiestödstagare genom deras speciella arbetsmarknadsenheter. Det innebär att någon uppsökande verksamhet inte förekommer i flera kommuner. Vi kan ställa oss frågan om de som inte är intresserade av studier kan nås utan uppsökande verksamhet. De som rekryteras är i praktiken de som inte behöver någon särskild övertalning för att börja studera. Många av kommunerna tror till exempel att de som studerar med studiestartsstöd i deras kommun ändå skulle ha börjat studera om stödet inte fanns.

En annan storkommun berättar att de enligt egen utsago kan utveckla sitt rekryteringsarbete.

En kommun efterlyser att själva kunna kontrollera arbetslöshetsvillkoret utan att Arbetsförmedlingen behövde involveras, det vill säga att de själva skulle kunna nyttja Arbetsförmedlingens datasystem. En annan kommun tycker att arbetslöshetsvillkoret ska slopas helt och att kommunen själv ska få bestämma över sin budget och vilken målgrupp som ska få ta del av pengarna. Kommunen menar på att många utrikes födda med kort tidigare utländsk utbildning inte är inskrivna hos Arbetsförmedlingen. De har därför ingen möjlighet att ta del av studiestartsstödet, trots att det finns ett stort behov hos denna målgrupp.

En grupp som också hamnar mellan stolarna är gruppen äldre kvinnor med akademisk utbildning, men som varit hemma med sina barn och kanske tagit hand om sina gamla föräldrar:

”Vi har haft ordentliga diskussioner om personer med utländsk bakgrund, som har mycket på fötterna från sitt hemland och det hänger ihop med studiestartstödet och antagningsregler på vuxenutbildning. Antagningsregler på vuxenutbildning prioriterar elever med låg utbildning att fortsätta att studera. Nu kommer det kanske att förändras med det nya som är på gång, man tittar på vad arbetsmarknaden behöver och så, ... vi har rätt så många elever som har rätt många år på universitetet och nån eftergymnasial utbildning och till och med full universitetsutbildning. De kommer från andra länder och är över en viss ålder och de är rätt så många kvinnor och dom har varit hemma med barn och dom är inte (praktiserande) akademiker överhuvudtaget och dom fastnar. Dom blir inte prioriterade på vuxenutbildningar, dom kan inte ta studiestartstöd, dom har svårt... dom kan inte klara yrkeshögskolan eller universitetet, dom klarar knappt gymnasiet med det svenska språket och dom är väldigt ofta ... dom kan vara en väldigt stor resurs i Sverige, men dom fastnar för att dom prioriteras ingenstans.”

Flera har kommenterat att de saknar statistik för att följa upp verksamheten. Den kommer visserligen, men för sent och med fel fokus. En del mindre kommuner samlar egen statistik, vilket fungerar eftersom kommunen är liten och allt är oftast insamlat av en person. Några efterlyser mer tidsanpassad och relevant statistik för att kunna följa verksamhetens utveckling, statistik som man tror CSN redan har.

Bilaga 4 Kommunernas budgetanvändning

Kommun	Ursprunglig budget	Omfördelning	Använd andel (av ursprunglig budget)
Ale	606 264	-100 000	72
Alingsås	927 775	-200 000	45
Alvesta	1 253 715	0	67
Aneby	200 612	0	19
Arboga	670 921	0	122
Arvidsjaur	300 253	0	131
Arvika	832 562	0	5
Avesta	1 955 193	331 457	104
Bengtsfors	669 149	113 439	118
Berg	259 068	0	63
Bjurholm	119 127	0	58
Bjuv	858 247	145 496	100
Boden	1 183 301	0	59
Bollebygd	138 612	0	34
Bollnäs	2 115 948	0	99
Borgholm	381 738	64 715	117
Borlänge	4 010 914	0	94
Borås	5 219 901	0	103
Botkyrka	7 238 422	0	38
Boxholm	191 312	0	133
Bromölla	691 292	0	37
Bräcke	334 796	0	92
Burlöv	1 085 431	0	49
Båstad	446 838	0	95
Dals-Ed	253 311	0	80
Danderyd	269 697	0	62
Degerfors	559 765	0	22
Dorotea	111 598	18 919	75
Eda	247 111	0	20
Ekerö	333 025	56 457	88
Eksjö	742 663	0	31

Emmaboda	596 522	0	101
Enköping	1 585 854	0	5
Eskilstuna	10 233 876	1 734 913	116
Eslöv	1 753 252	-500 000	38
Essunga	155 441	0	61
Fagersta	1 228 472	-450 000	60
Falkenberg	1 765 209	0	100
Falköping	2 259 875	0	96
Falun	1 921 093	325 676	98
Filipstad	852 490	-300 000	27
Finspång	1 307 743	0	59
Flen	1 844 923	0	94
Forshaga	294 939	0	95
Färgelanda	291 839	0	80
Gagnef	167 841	0	42
Gislaved	1 627 039	0	78
Gnesta	278 111	47 147	85
Gotland	1 502 598	0	57
Grums	419 824	0	39
Grästorps	100 527	17 042	120
Gullspång	314 425	0	34
Gällivare	450 823	0	0
Gävle	7 033 824	0	44
Göteborg	24 905 133	0	47
Götene	356 053	60 360	111
Habo	178 469	0	50
Hagfors	387 495	0	94
Hallsberg	775 434	-200 000	39
Hallstahammar	838 762	142 192	134
Halmstad	4 558 279	0	95
Hammarö	238 697	0	89
Haninge	3 620 761	613 815	53
Haparanda	526 551	0	90
Heby	433 109	-200 000	2
Hedemora	921 575	156 232	101
Helsingborg	8 813 205	0	101
Herrljunga	295 825	0	42
Hjo	238 697	0	135
Hofors	674 021	114 264	78

Huddinge	4 354 567	-800 000	57
Hudiksvall	1 474 255	0	95
Hultsfred	1 307 743	-700 000	19
Hylite	838 762	0	93
Håbo	437 981	0	57
Hällefors	537 622	0	74
Härjedalen	358 267	0	81
Härnösand	2 030 035	0	102
Härryda	566 851	0	93
Hässleholm	3 126 980	-800 000	72
Höganäs	499 537	84 685	113
Högsby	727 163	0	22
Hörby	640 364	0	0
Höör	430 452	0	68
Jokkmokk	216 554	0	18
Järfälla	3 319 178	-1 000 000	50
Jönköping	4 395 310	0	90
Kalix	428 681	-180 000	13
Kalmar	2 868 355	486 262	102
Karlsborg	244 011	0	104
Karlshamn	1 656 710	280 856	114
Karlskoga	1 574 340	0	97
Karlskrona	2 834 255	480 481	110
Karlstad	3 494 105	592 344	113
Katrineholm	2 313 461	0	76
Kil	324 167	54 955	86
Kinda	348 081	0	72
Kiruna	678 449	-221 000	32
Klippan	800 234	0	90
Knivsta	311 325	52 778	103
Kramfors	1 359 556	0	21
Kristianstad	5 530 783	937 614	114
Kristinehamn	1 638 553	0	123
Krokom	509 280	0	68
Kumla	680 664	115 391	95
Kungsbacka	916 704	0	88
Kungsör	654 535	0	91
Kungälv	585 450	0	101
Kävlinge	553 565	0	18

Köping	1 755 466	0	70
Laholm	867 547	0	74
Landskrona	3 741 217	0	90
Lekeberg	179 798	0	94
Leksand	361 810	0	137
Lerum	502 194	0	62
Lessebo	1 123 073	0	28
Lidingö	507 951	86 111	103
Lidköping	1 237 772	209 835	115
Lilla Edet	375 538	0	100
Lindesberg	1 306 857	0	15
Linköping	5 874 880	0	20
Ljungby	1 189 058	0	13
Ljusdal	1 157 616	0	84
Ljusnarsberg	365 353	0	92
Lomma	235 154	0	32
Ludvika	2 104 877	356 833	181
Luleå	2 382 988	0	98
Lund	2 471 116	-950 000	36
Lycksele	594 750	0	60
Lysekil	540 279	0	15
Malmö	29 724 253	-8 000 000	54
Malung-Sälen	333 025	0	0
Malå	69 970	0	151
Mariestad	746 649	0	84
Mark	939 289	0	100
Markaryd	659 850	0	50
Mellerud	623 093	0	67
Mjölby	976 046	0	62
Mora	370 667	0	94
Motala	2 798 384	0	83
Mullsjö	143 927	0	77
Munkedal	330 367	0	74
Munkfors	157 655	0	92
Möln dal	1 131 930	0	65
Mönsterås	769 234	0	90
Mörbylånga	245 340	41 592	200
Nacka	2 254 561	382 208	87
Nora	510 165	0	91

Norberg	360 039	0	13
Nordanstig	402 109	0	90
Nordmaling	364 024	61 712	101
Norrköping	11 078 838	0	96
Norrtälje	1 276 300	0	21
Norsjö	172 269	0	91
Nybro	1 170 458	198 424	163
Nykvarn	222 311	0	11
Nyköping	2 851 083	0	96
Nynäshamn	894 561	0	83
Nässjö	2 348 889	0	19
Ockelbo	646 564	0	10
Olofström	836 991	141 892	104
Orsa	247 554	0	14
Orust	219 211	0	64
Osby	619 993	0	59
Oskarshamn	1 182 415	0	77
Ovanåker	454 366	0	95
Oxelösund	940 618	0	93
Pajala	185 112	0	26
Partille	688 635	0	28
Perstorp	523 451	88 739	121
Piteå	1 073 917	0	101
Ragunda	388 381	0	27
Robertsfors	244 011	41 366	122
Ronneby	2 567 658	0	96
Rättvik	206 812	0	75
Sala	1 156 287	0	58
Salem	370 224	62 763	94
Sandviken	4 251 826	720 797	96
Sigtuna	2 289 989	-650 000	38
Simrishamn	874 633	0	85
Sjöbo	485 366	0	61
Skara	904 304	0	104
Skellefteå	2 046 420	0	95
Skinnskatteberg	230 726	0	27
Skurup	577 479	0	108
Skövde	2 384 317	0	89
Smedjebacken	375 095	0	0

Sollefteå	1 576 554	267 268	114
Sollentuna	1 906 036	0	84
Solna	1 319 257	0	58
Sorsele	129 755	0	0
Sotenäs	174 483	29 580	120
Staffanstorps	576 593	0	24
Stenungssund	427 352	0	85
Stockholm	32 938 476	5 583 947	112
Storfors	215 669	36 562	140
Storuman	150 569	0	0
Strängnäs	1 205 001	-500 000	26
Strömstad	516 365	0	37
Strömsund	639 921	0	31
Sundbyberg	1 805 066	306 007	71
Sundsvall	4 459 080	-800 000	55
Sunne	294 496	0	95
Surahammar	374 210	0	0
Svalöv	553 122	0	32
Svedala	403 881	-179 662	31
Svenljunga	302 911	0	25
Säffle	1 064 617	0	87
Säter	176 255	0	76
Sävsjö	713 435	0	21
Söderhamn	1 896 736	321 547	114
Söderköping	311 325	0	87
Södertälje	8 402 238	0	90
Sölvesborg	679 335	0	35
Tanum	436 209	0	85
Tibro	759 934	0	96
Tidaholm	381 738	64 715	119
Tierp	1 199 687	0	23
Timrå	635 050	0	32
Tingsryd	681 549	115 541	90
Tjörn	171 826	0	90
Tomelilla	617 336	0	55
Torsby	298 925	0	91
Torsås	275 454	46 697	130
Tranemo	358 267	0	13
Tranås	1 105 802	0	27

Trelleborg	1 662 910	0	39
Trollhättan	3 754 059	0	85
Trosa	198 397	0	93
Tyresö	919 361	0	52
Täby	661 621	0	92
Töreboda	501 751	0	62
Uddevalla	3 092 881	524 325	113
Ulricehamn	658 964	0	0
Umeå	2 476 873	-600 000	52
Upplands Väsby	1 685 053	0	54
Upplands-Bro	790 934	134 084	45
Uppsala	6 616 215	0	86
Uppvidinge	752 849	0	18
Vadstena	170 498	0	133
Vaggeryd	418 495	0	0
Valdemarsvik	452 595	0	106
Vallentuna	374 210	0	47
Vansbro	227 626	0	51
Vara	460 123	0	96
Varberg	1 305 528	221 322	42
Vaxholm	94 770	0	105
Vellinge	268 368	0	20
Vetlanda	1 154 959	0	17
Vilhelmina	356 053	60 360	96
Vimmerby	729 820	0	81
Vindeln	138 612	-138 612	0
Vingåker	592 093	0	67
Vårgårda	411 409	0	23
Vänersborg	2 261 647	0	98
Vännäs	230 726	39 114	107
Värmdö	734 692	0	43
Värnamo	1 326 785	0	15
Västervik	1 862 637	315 766	102
Västerås	8 795 491	0	63
Växjö	4 722 135	0	98
Ystad	767 463	-200 000	74
Åmål	870 204	0	93
Ånge	408 309	0	68
Åre	635 936	-500 000	2

Ärjäng	349 853	0	42
Åsele	108 941	0	41
Åstorp	1 061 074	0	101
Åtvidaberg	298 482	-100 000	7
Älmhult	870 647	0	104
Älvdalen	163 412	0	101
Älvkarleby	643 907	0	101
Älvsbyn	368 896	-168 000	41
Ängelholm	1 172 673	0	103
Öckerö	109 827	0	38
Ödeshög	255 968	0	39
Örebro	8 084 270	0	78
Örkelljunga	480 052	0	103
Örnsköldsvik	2 270 061	384 836	79
Östersund	1 863 080	315 841	108
Österåker	694 835	0	67
Östhammar	461 452	0	83
Östra Göinge	1 474 698	250 000	108
Överkalix	81 041	0	0
Övertorneå	212 126	0	0

Vi gör studier möjligt.